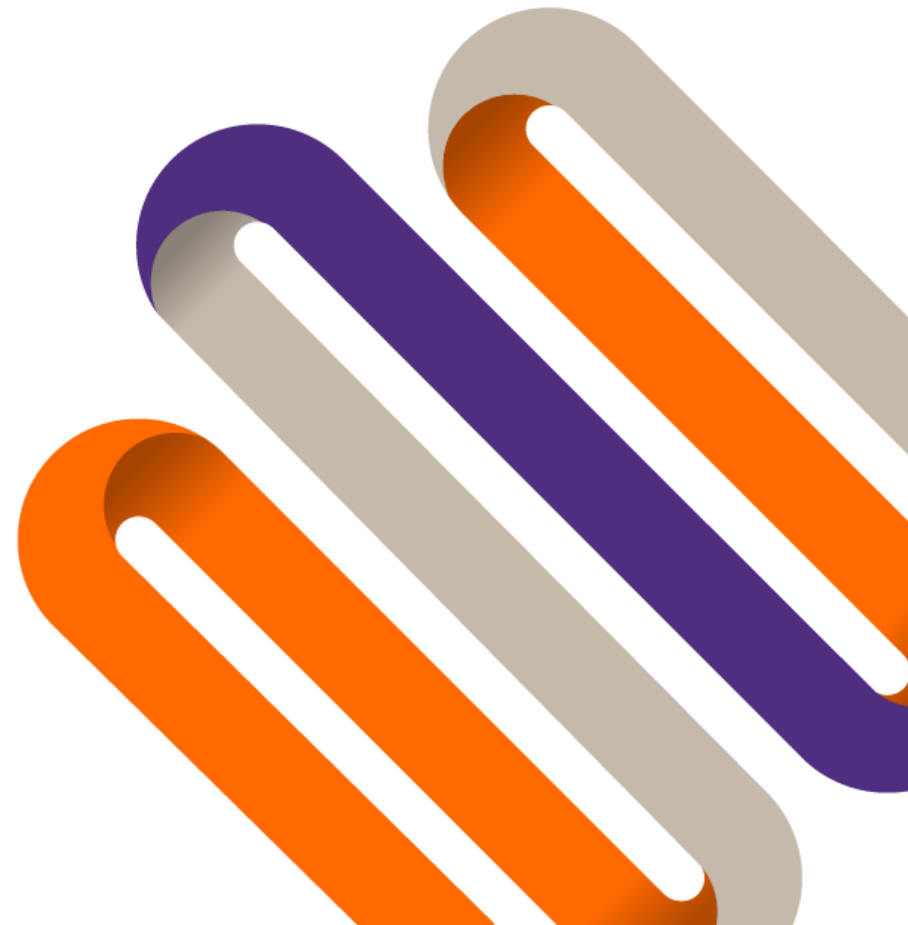

Assistansens samhällskostnader

Vårdföretagarna

17 April 2024

Innehållsförteckning

01	Sammanfattning	4	Appendices	
02	Inledning och bakgrund	7	A. Källförteckning	37
03	Kostnad för privat/ideellt anordnad personlig assistans	13	B. Definition av personkretsar	38
04	Kostnad för kommunalt anordnad personlig assistans	19	C. Assistansbolag och kommuner till grund för analys	39
05	Kostnaden för alternativa insatser	24	D. Beräkning – Anhöriga slutar arbeta	40
06	Slutsatser	32	E. Beräkning – LSS 9:8, LSS 9:9 och SoL 7.1.2	41
			E. Beräkning – LSS 9:8, LSS 9:9 och SoL 7.1.2 (forts.)	42
			F. Beräkning – Konsulentstött familjehemsvård	43
			G. Källor för övriga kostnadsberäkningar i alternativa insatser	44
			H. Definitioner	45

01

Sammanfattning

Sammanfattning: Assistansens samhällskostnader

Antalet assistansberättigade personer har minskat med nästan 2 800 personer (-17%) sedan 2014 trots en positiv befolkningstillväxt. Däremot har det genomsnittliga antalet beviljade timmar per vecka, sedan LSS trädde i kraft 1994, successivt ökat men med en något lägre tillväxttakt under de senaste åren.

Den nya lagstiftningen *Stärkt rätt till personlig assistans* har ännu inte bevisats uppfylla sitt syfte och det råder delade meningar om resultatet. En mer detaljerad analys av den nya lagstiftningens effekt väntas komma under 2024.

De privata assistansbolagens omsättningstillväxt har varit något högre än tillväxttakten i timschablonen under perioden 2013-2022, vilket antas förklaras av en generell ökning av genomsnittligt antal beviljade assistanstimmar samt antalet assistansberättigade som väljer en privat utförare.

Lönsamheten för de privata assistansbolagen har sjunkit med drygt en procentenhet under de senaste två åren från redan blygsamma nivåer under 2020. Den fallande lönsamheten förklaras av en marknadsnormalisering efter covid-19-pandemin, låg uppräkningsgrad av schablonersättning i relation till löneökningar samt ökade kostnader till följd av en tilltagande inflationstakt.

Genomsnittskostnaden för privat utförd personlig assistans estimeras i rapporten till 312,3 och 327,2 SEK/h under 2021 respektive 2022. Den estimerade timkostnaden i relation till timschablonen under 2022 indikerar att bolagen skulle uppvisat en negativ lönsamhet samtidigt som bolagens genomsnittliga rörelsemarginal uppgick till cirka 3% under året. Således har bolagens timkostnad överestimerats. Kommunernas genomsnittliga timkostnad uppgick till 412,9 respektive 416,4 SEK under motsvarande år.

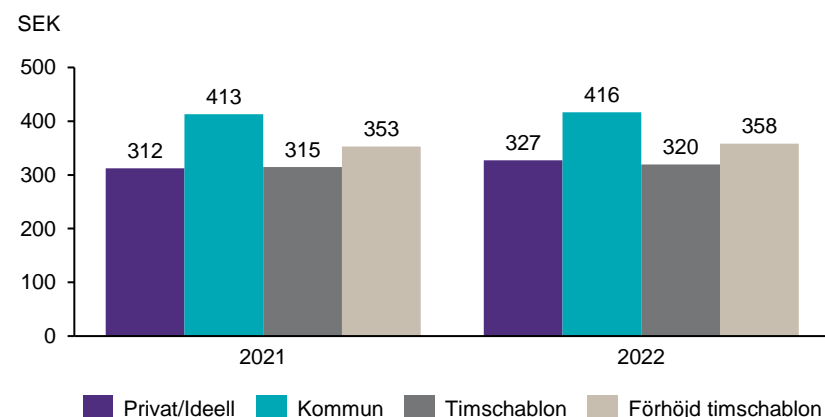

Om de personalrelaterade kostnadsökningarna fortsätter att överstiga den årliga uppräkningsgraden av timschablonen kommer assistansutförare inte få täckning för sina kostnader. Rapporten visar att den estimerade genomsnittliga timkostnaden per brukare för privat/ideellt anordnad assistans är i linje med timschablonen. Under 2022 ökade timkostnaden i högre takt än uppräkningsgraden av timschablonen, vilket är en indikator på en allt mer utmanande ekonomisk situation.

Den kommunalt anordnade assistansen kostar mer per timme än vad en privat eller ideell aktör kan få ersättning för. Rapporten visar att under 2021 och 2022 översteg kommunernas genomsnittliga timkostnad för personlig assistans timschablonen med cirka 30%. Kommunernas högre kostnader kan inte förklaras av att berättigade med förhöjd ersättning har kommunen som utförare.

Kostnad per brukare och timme – 2021 och 2022

Sammanfattning: Assistansens samhällskostnader

Personlig assistans bedöms vara en kostnadseffektiv insats och är i jämförelse med andra omsorgsinsatser sannolikt varken billigare eller dyrare. Höga omsorgskostnader för en specifik individ antas snarare spegla individens behov och hur väl dessa kan tillgodoses med en specifik insats. Personlig assistans är en insats som medför kvalitativ och individutformad omsorg för en specifik individ vilket i sin tur bidrar till en hög grad av tillgänglighet, trygghet och frihet.

Rapporten innefattar en jämförande kostnadsanalys för personlig assistans och ett urval av andra relevanta omsorgsformer.

Sammanfattningsvis kan konstateras att personlig assistans som insats är unik i sin utformning och därmed utmanande att jämföra med andra omsorgsformer. Resultatet från kostnadsberäkningarna syftar till att ge en illustrativ bild och kan inte ses isolerat utifrån ett monetärt perspektiv.

Rapportens illustrativa jämförelseberäkningar för alternativa insatser indikerar att:

- Personlig assistans för en av fyra fiktiva individer är den billigaste insatsen. Detta förklaras delvis av att en lägre kvalificerad personalstyrka (som utbildats i omsorg av den specifika individen) kan tillgodose höga medicinska behov som annars skulle kräva sjukhusvård eller en hög andel legitimerad personal på boende.
- För tre av fyra individer faller kostnaden för personlig assistans inom kostnadsintervallet för en eller flera av de alternativa av insatserna. Dock identifieras i två av fallen en mer kostnadseffektiv alternativ insats, med som i båda fallen har stora sociala konsekvenser som inte går att mäta i monetära termer, exempelvis att ett barn kan bo kvar i hemmet med sin familj.

Genomförda kvalitetsmätningar visar inte att den kommunalt drivna assistansens högre kostnader resulterat i högre kvalitet, däremot att assistansberättigade värderar valfriheten högt.

Kvalitetsmätningarna inom personlig assistans, i form av framförallt brukarundersökningar, visar att 80% av de assistansberättigade är nöjda med sin insats. Detta antas innebära att majoriteten av assistansutförare bedriver en kvalitativ insats oavsett driftsform – men till varierad kostnad. Det är därför av särskild vikt att den årliga kalibreringen av assistansersättningen skapar förutsättningar för privata och ideella aktörer att fortsatt kunna bedriva verksamhet och därmed säkerställa att:

- Assistansberättigade har goda valmöjligheter att välja sin anordnare.
- Assistansen utförs med hög kvalitet som tillgodoser den assistansberättigades behov.

02

Inledning och bakgrund

Assistansersättningens svaga utveckling riskerar att urholka möjligheten att bedriva assistansverksamhet

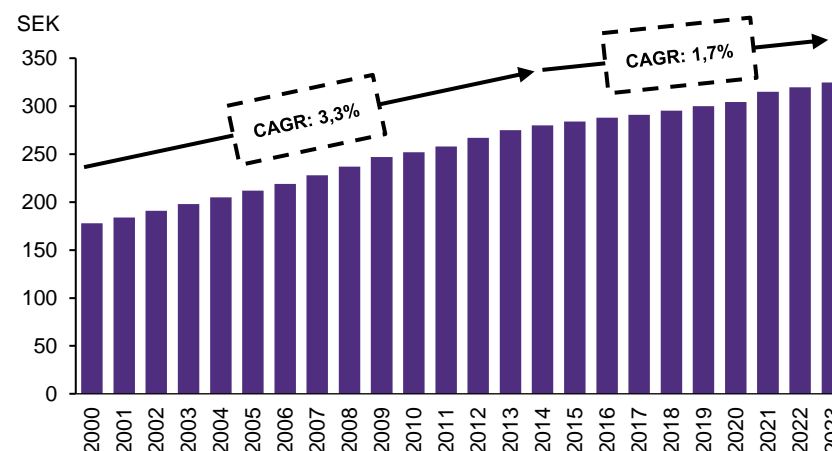
Inledning – LSS och assistansersättning

- Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) infördes i januari 1994. LSS är en rättighetslag som garanterar goda levnadsvillkor för personer med varaktiga och omfattande funktionsnedsättningar. Vidare garanterar även rättigheterna inom LSS att i) individen får den hjälp som krävs i det dagliga livet och ii) att individen ska kunna påverka vilken typ av stöd och service som tillhandahålls. Då LSS är ett komplement till andra lagar erbjuds LSS-insatser utöver stöd som kan erhållas genom annan lagstiftning och inskränker således inte stöd som andra lagar ger.
- Personlig assistans är en av tio insatser som kan erhållas genom LSS och är ämnat till att hjälpa personer, som på grund av stora och varaktiga funktionsnedsättningar, behöver stöd. Assistansen ska vara personligt utformad och omfattar rätten till hjälp med såväl grundläggande behov (ex. hjälp med måltider och hygien) som andra personliga behov (ex. andning, sondmatning och olika typer av aktiviteter).
- Den assistansberättigade kan själv välja vilken typ av anordnare som ska utföra assistansen. Antingen kan kommunen vara utföraren eller så kan den assistansberättigade erhålla ekonomiskt stöd som ska användas för att i) själv vara arbetsgivare (och därigenom anlita assistenter) eller ii) anlita exempelvis ett privat assistansbolag eller kooperativ.
- Huvudmannaskapet för personlig assistans är idag uppdelat mellan kommun och staten (Försäkringskassan). De första 20 timmarna per vecka av de grundläggande behoven finansieras av kommunen medan assistansberättigade med ett behov som överstiger 20 timmar i veckan har rätt till statlig assistansersättning som ska täcka kostnader för personliga assistenter. Rätten till den statliga ersättningen beslutas om och finansieras av Försäkringskassan. Vidare regleras ersättningsbeloppet genom den så kallade timschablonen som antas av Riksdagen årligen. Enligt förordning (1993:1091) om assistansersättning avser kostnader för personliga assistenter; i) löne- och lönebikostnader, ii) assistans- och utbildningskostnader, iii) kostnader för arbetsmiljöinsatser, iv) personalomkostnader och v) administrationskostnader.

Timschablonens utveckling

- Grafen nedan presenterar utvecklingen av timschablonen mellan 2000 och 2023. Beloppet har under den analyserade perioden ökat från 178,0 till 324,5 SEK, motsvarande en genomsnittlig årlig tillväxttakt ("CAGR") om 2,6%.
- Sedan 2014 noteras emellertid ett trendbrott då ökningen av timschablonen har skett i en mer försiktig takt. Under perioden 2000-2014 ökade beloppet med en CAGR om 3,3%, vilket kan jämföras med 1,7% mellan 2014 och 2023. Vidare har ersättningsbeloppet för 2024 fastställts till 332,6 SEK, vilket indikerar en total ökning om cirka 19% mellan 2014 och 2024. Samtidigt har de kollektivavtalade löneökningarna uppgått till 26% under motsvarande period¹.
- Då kostnaderna för att utföra personlig assistans i huvudsak utgörs av arbetskraftskostnader (cirka 90%) riskeras möjligheten att bedriva assistansverksamhet urholkas om lönerna fortsätter öka snabbare än assistansersättningen.

Timschablonens utveckling – 2000-2023

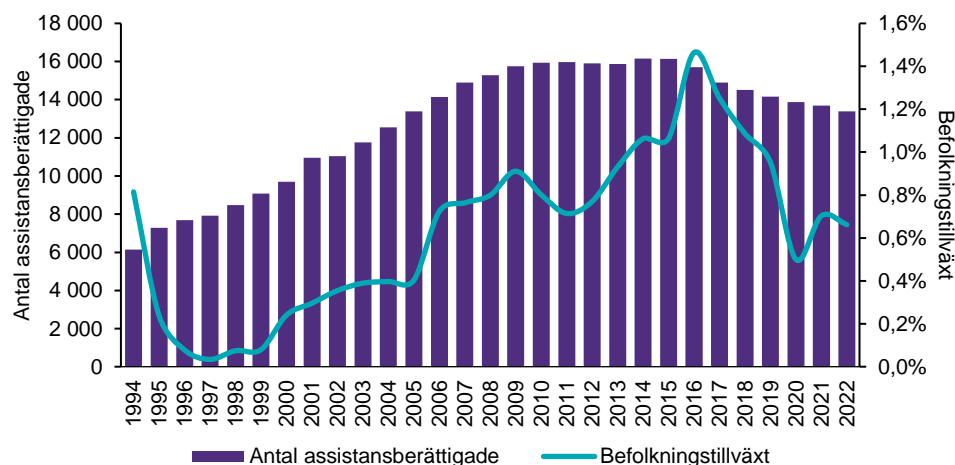

Källa: Försäkringskassan

¹ Baserat på information från Vårdföretagarna.

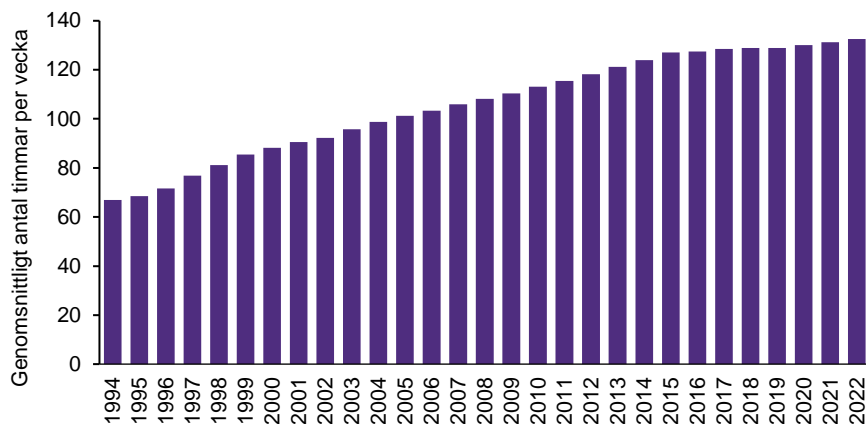
Antalet assistansberättigade har minskat sedan 2014 trots en positiv befolkningstillväxt...

Antal assistansberättigade och befolkningstillväxt – 1994-2022

Källa: Försäkringskassan och SCB

Genomsnittligt antal timmar per vecka beviljade – 1994-2022

Källa: Försäkringskassan

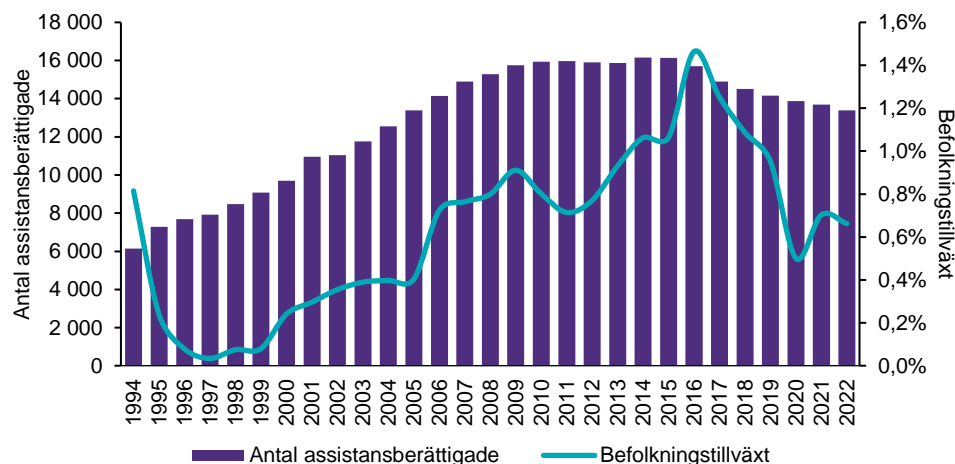
¹ Enligt data från Försäkringskassan finns det assistansberättigade för vilka personkrets saknas eller är okänd. Under 2022 uppgick andelen assistansberättigade för vilka personkrets saknas eller är okänd till 2,0%.

Kommentarer

- I den övre grafen illustreras utvecklingen av antalet assistansberättigade med ersättning från Försäkringskassan. Efter att LSS trädde i kraft 1994 ökade antalet assistansberättigade successivt fram till och med 2014. Sedan dess har utvecklingen varit negativ trots en positiv befolkningstillväxt.
- I sin helhet ökade antalet assistansberättigade som erhållit ersättning från Försäkringskassan mellan 1994 och 2014 från 6 141 till 16 158 och har därefter minskat till 13 380 under 2022. Nedgången under de senaste åren relaterar primärt till en minskning av antalet assistansberättigade inom personkrets 3 (se appendix B för definitioner), som mellan 2014 och 2022 minskat från 8 037 till 5 854.
- Historiskt har antalet assistansberättigade primärt utgjorts av personer inom personkretsarna 1 och 3. Under 2022 uppgick andelen assistansberättigade inom personkrets 1 och 3 till 49,8% respektive 43,8% medan andelen inom personkrets 2 uppgick till 4,4%¹.
- Enligt Försäkringskassan har drivande faktorer bakom det minskande antalet mottagare av assistansersättning varit i) Högsta förvaltningsdomstolens dom avseende annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade, ii) ändringar avseende hur det grundläggande behovet kopplat till personlig hygien ska tolkas och iii) att en stor del omprövningar utfördes innan tvåårsomprövningar av rätten till assistansersättningen togs bort under 2018.
- Samtidigt som antalet assistansberättigade har minskat sedan 2014 har det genomsnittliga antalet beviljade timmar per vecka successivt ökat sedan 1994, se nedre graf till vänster. Enligt ledande befattningshavare i branschen förklaras de ökade antalet genomsnittliga timmar bland annat av att de som fått indragen assistans framförallt varit individer med färre antal timmar, vilket påverkar genomsnittet positivt. Sammantaget har det genomsnittliga antalet timmar under den analyserade perioden ökat från 66,9 under 1994 till 132,5 under 2022, motsvarande en CAGR om 2,5%.

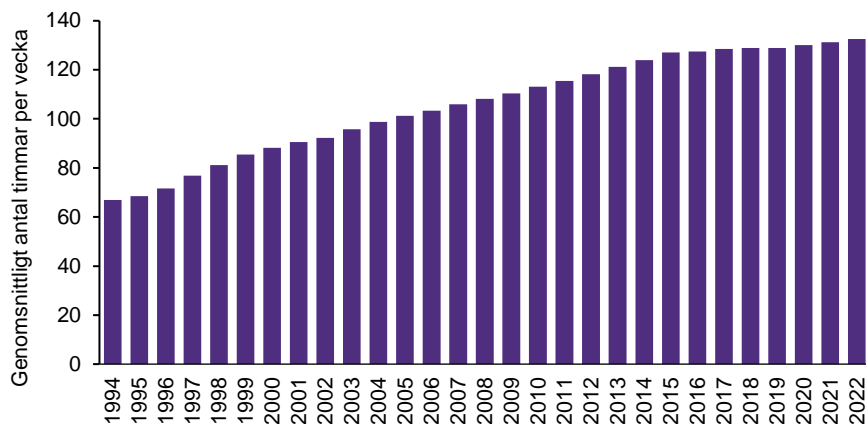
... samtidigt har det genomsnittliga antalet beviljade timmar per vecka ökat

Antal assistansberättigade och befolkningstillväxt – 1994-2022

Källa: Försäkringskassan och SCB

Genomsnittligt antal timmar per vecka beviljade – 1994-2022

Källa: Försäkringskassan

Kommentarer (forts.)

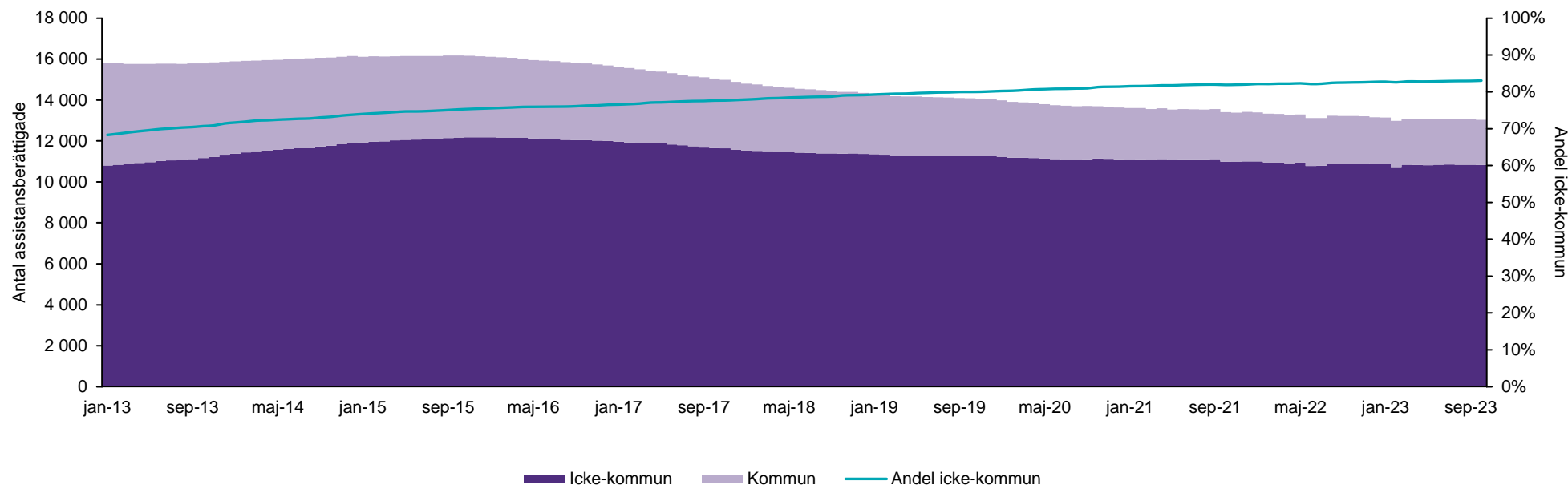
- Det genomsnittliga antalet beviljade timmar har uppvisat en mer försiktig utvecklingstakt sedan 2014, men har till skillnad från antalet assistansberättigade alltjämt successivt ökat under de senaste åren.
- I januari 2023 trädde *Stärkt rätt till personlig assistans* i kraft med syftet att möjliggöra en ökad rätt till personlig assistans. Skulle lagändringens syfte förverkligas kan den nedåtgående trenden i antalet assistansberättigade på sikt väntas brytas.
- Huruvida den nya lagändringen lett till att fler personer beviljas assistans råder det delade meningar om. I Försäkringskassans årsredovisning 2023 framgår att myndighetens initiala analys visar att fler beviljats assistansersättning till följd av lagändringarna. Samtidigt menar Vårdföretagarna och många företrädare för funktionsrättsrörelsen att den nya lagstiftningen än så länge misslyckats, då många avslag varit hänförliga till dubbla föräldraavdrag och hårda behovsbedömningar. Sannolikt kommer en tydligare bild av resultatet framträda under 2024.

Slutsatser

- Antalet personer berättigade till assistansersättning har sedan 2014 minskat med nästan 2 800 personer trots en positiv befolkningstillväxt.
- Genomsnittligt antal beviljade timmar per vecka har sedan 1994 successivt ökat, men med en något lägre tillväxttakt under de senaste åren.
- Den nya lagstiftningen *Stärkt rätt till personlig assistans* har ännu inte bevisats uppfylla sitt syfte och det råder delade meningar om resultatet.

Allt fler assistansberättigade väljer andra anordnare än kommunen

Antalet assistansberättigade fördelat efter anordnare – Januari 2013 - Oktober 2023

Källa: Försäkringskassan

Kommentarer

- I diagrammet ovan presenteras utvecklingen av antalet assistansberättigade som erhållit assistansersättning mellan januari 2013 och oktober 2023 fördelat på vem som anordnar assistansen. Grafen illustrerar utvecklingen mellan kommunal och icke-kommunal anordnare, vilka inkluderar annan serviceorganisation, såsom exempelvis privata assistansbolag, brukarkooperativ och att den assistansberättigade själv är arbetsgivare för assistenterna.
- Andelen assistansberättigade som har en icke-kommunal anordnare har under perioden successivt ökat från 68,3 till 83,1 procent. Detta trots en

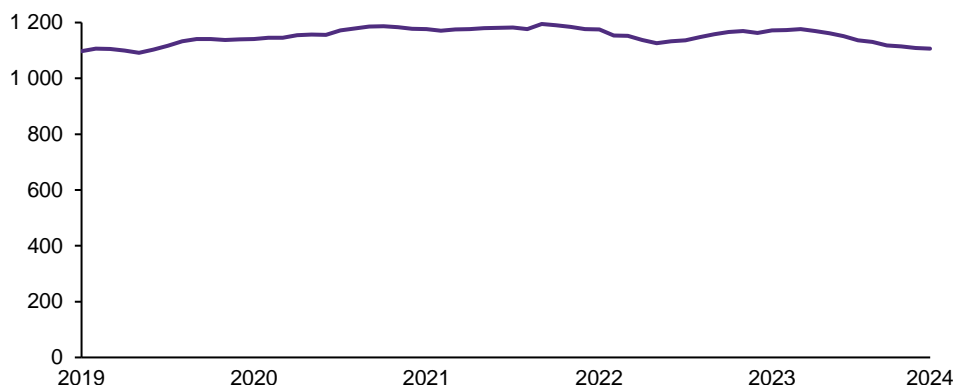
minskning av antalet verksamma assistansbolag under de senaste åren, som mellan 2017 och november 2023 minskat från 1 215 till 803 bolag¹.

- Vidare har även antalet nyetableringar av assistansbolag minskat med cirka 75% i jämförelse med för tio år sedan¹. Kombinationen av ett minskat antal verksamma assistansbolag och antalet nyetablerade aktörer har således minskat de assistansberättigades valmöjligheter av assistansanordnare.

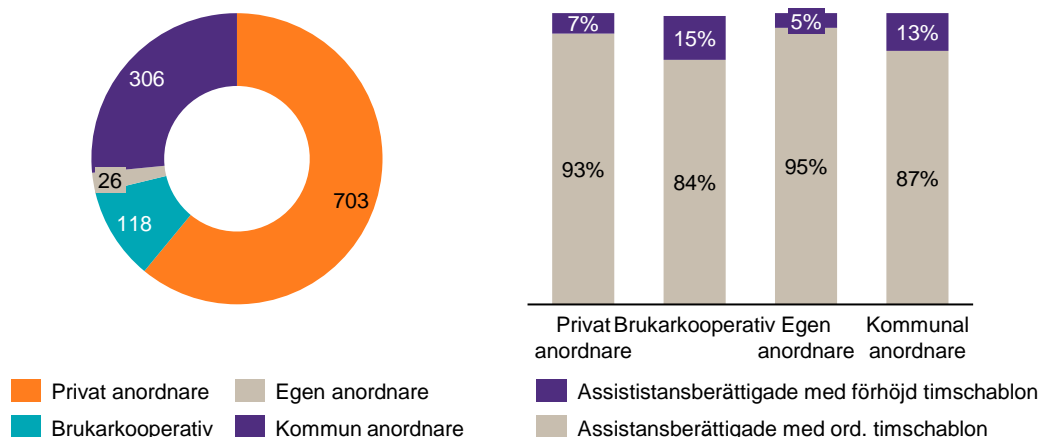
¹ Baserat på information från Vårdföretagarna.

Antalet beslut med förhöjd timschablon är konstant under perioden och uppgår till cirka 1% av de totala kostnaderna

Utveckling av antalet individer med förhöjd timschablon (2019-2024)

Individer med förhöjd timschablon fördelat på utförartyp (2022)

Kommentarer

- Enligt en tidigare rapport från Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) framgår att kostnaderna för att utföra personlig assistans är högre för kommunerna än för assistansbolagen. Anledningen framgår inte av rapporten men ISF framhåller att detta har resulterat i att många kommuner inte längre utför personlig assistans i egen regi utan använder sig av upphandlade assistansbolag. Detta förklarar dock inte utvecklingen i grafen på sida 11, då individer i en kommun som upphandlar privata aktörer för att utföra den kommunala assistansen trots allt registreras som "kommunal anordnare". Andelen som har en privat utförare är således i praktiken högre än vad statistiken visar.
- Vid särskilda skäl som medför förhöjda kostnader för assistansen finns möjlighet att ansöka om ett förhöjt ersättningsbelopp¹. Den förhöjda ersättningen överstiger den fastställda timschablonen med tolv procent som högst. Antalet individer med förhöjd timschablon har varit näst intill konstant under perioden 2019-2024 och uppgår till cirka 1 100 individer, motsvarande cirka 8-9% av det totala antalet assistansberättigade. Den förhöjda ersättningen utgör enligt Försäkringskassan endast cirka en procent av de årliga assistansutgifterna.
- I det nedre diagrammet intill illustreras hur individer med förhöjd ersättning fördelas mellan olika typer av utförare under 2022. Sammanfattningsvis återfinns assistansberättigade med förhöjd ersättning i huvudsak bland privata utförare följt av kommunala utförare. Ser vi till fördelningen av individer med förhöjd timschablon som andel av det totala antalet assistansberättigade kan konstateras att brukarkooperativ och kommunala anordnare har högst andel individer med förhöjd ersättning. Vid en jämförelse med anordnartypernas totala marknadsandel kan konstateras att andelen individer med förhöjd timschablon är överrepresenterade hos brukarkooperativen och underrepresenterade hos privata anordnare. För kommunala anordnare och egna anordnare är andelen med förhöjd timschablon i nivå med respektive anordnartyps marknadsandel.

Källa: Försäkringskassan

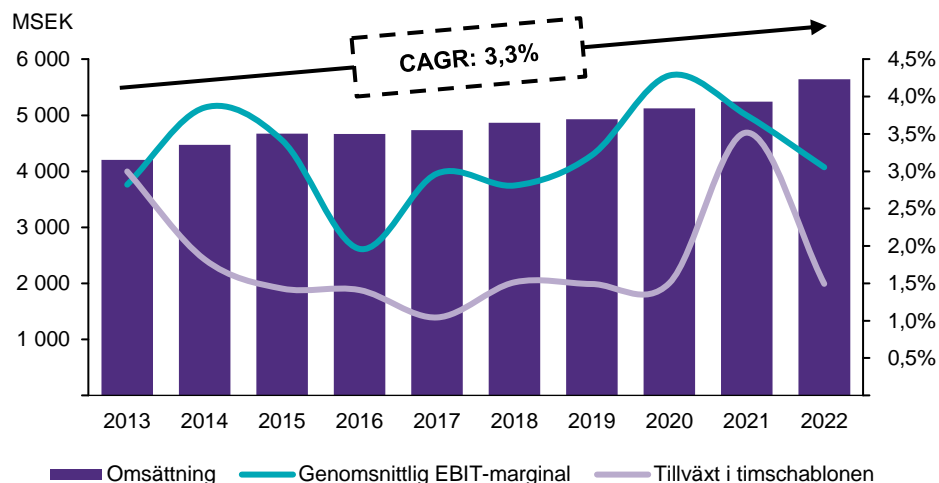
¹ Särskilda skäl inkluderar bland annat att assistansen i hög utsträckning utförs under obekväma arbetstider alternativt att den som utför assistansen behöver speciell kompetens.

03

Kostnad för privat/ideellt anordnad personlig assistans

Efter 2020 års blygsamma toppnivåer faller assistansbolagens lönsamhet

Aggregerad finansiell utveckling för analyserade assistansbolag – 2013-2022

Källa: Retriever och Grant Thorntons beräkningar

Notera: Historisk finansiell utveckling enligt diagrammet ovan baseras på omsättning och lönsamhet för 16 assistansbolag för vilka data är tillgänglig över tioårsperioden 2013-2022.

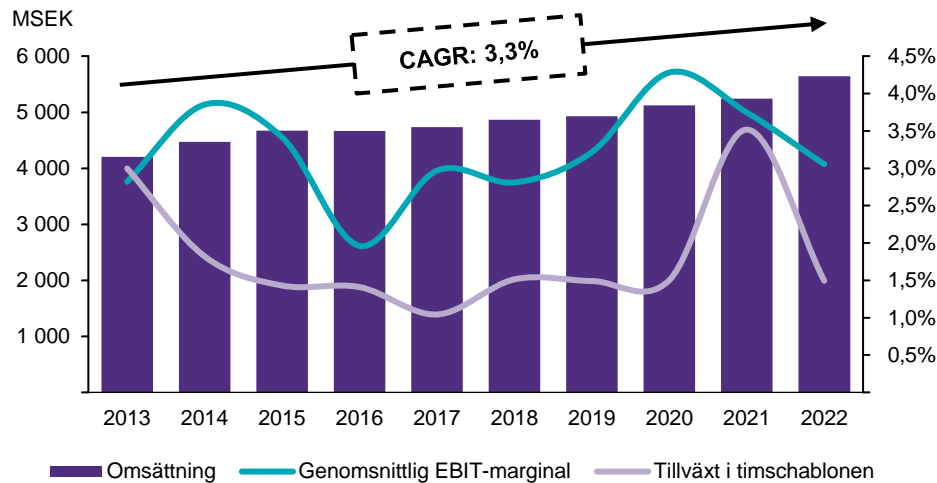
Kommentarer

- Grafen intill visar en aggregerad finansiell utveckling för 16 av de 24 assistansbolag som ligger till grund för kostnadsanalysen för privat och ideellt anordnad personlig assistans (se s. 16-18)¹. Kriterier för att inkluderas i diagrammet har varit att bolaget mellan 2013 och 2022 haft i) en betydande verksamhet (dvs. inte varit vilande, saknat intäkter under ett räkenskapsår eller enbart varit verksamt under delar av räkenskapsåret) och ii) ett räkenskapsår som motsvarar kalenderår. Diagrammet visar även respektive års tillväxt i timschablonen.
- Bolagens aggregerade omsättning har under perioden ökat från 4 202 till 5 642 MSEK, motsvarande en genomsnittlig årlig tillväxt om 3,3%. Trots en minskning i antalet assistansberättigade sedan 2014 har omsättningen ökat något snabbare än tillväxttakten i timschablonen som mellan 2013 och 2022 uppgick till 1,7%. Den något högre omsättningstillväxten förklaras sannolikt av en generell ökning av genomsnittligt antal beviljade timmar samt att allt fler assistansberättigade väljer en annan anordnare än kommunen.
- Under perioden har bolagens genomsnittliga EBIT-marginal fluktuerat inom intervallet 2,0% (2016) och 4,3% (2020), med ett medelvärde om 3,2%. Likt grafen illustrerar följer EBIT-utvecklingen timschablonens utveckling relativt väl. Vidare har bolagens personalkostnader, vilket utgör den enskilt största kostnadsposten, i relation till totala rörelsekostnader varit relativt stabil mellan 92,2% och 93,0% under perioden.
- Det bör noteras att bolagens genomsnittliga lönsamhet generellt uppvisar en uppåtgående trend mellan 2016 och 2020 trots den blygsamma ökningen i timschablonen under de senaste åren. Detta kan möjligen förklaras av:
 - Skalfördelar hänförlig till en växande omsättning. Bolagen hade en genomsnittlig årstillväxt mellan 2013 och 2022 på i genomsnitt 7,6%.
 - Effektiviseringsåtgärder till följd av den förhållandevis låga uppräkningsgraden av timschablonen.
 - Pandemief effekter under 2020, exempelvis i form av ökade statliga bidrag och ersättningar.

¹ Notera att ett av de inkluderade bolagen i analysen är ett brukarkooperativ för vilket assistansverksamheten redovisas i ett aktiebolag.

Efter 2020 års blygsamma toppnivåer faller assistansbolagens lönsamhet (forts.)

Aggregerad finansiell utveckling för analyserade assistansbolag – 2013-2022

Källa: Retriever och Grant Thorntons beräkningar

Notera: Historisk finansiell utveckling enligt diagrammet ovan baseras på omsättning och lönsamhet för 16 assistansbolag för vilka data är tillgänglig över tioårsperioden 2013-2022.

Kommentarer (forts.)

- Sedan 2020 har emellertid lönsamheten utvecklats i en nedåtgående trend, och under de senaste två åren har den genomsnittliga EBIT-marginalen minskat med drygt en procentenhet.
- Den fallande lönsamheten kan förmodligen, i hög utsträckning, tillskrivas:
 - En marknadsnormalisering efter covid-19-pandemin,
 - En förhållandevis låg uppräkningsgrad av schablonersättningen i relation till löneökningar, samt
 - Ökade kostnader till följd av en tilltagande inflationstakt.
- Med hänsyn till det ekonomiska läget under 2023 och 2024 samt att löneökningarna i hög grad överstigit uppräkningsgraden av timschablonen förväntas läget idag vara än mer utmanande för privata och ideella assistansanordnare. Utan förstärkning av assistansersättningen framåt riskerar den pressade lönsamheten i branschen att gå ut över kvalitet och begränsa möjligheten till såväl utveckling som exempelvis investeringar, arbetsledning och arbetsmiljöarbete.

Slutsatser

- Assistansbolagens omsättningstillväxt har varit något högre än tillväxttakten i timschablonen under perioden 2013-2022.
- Lönsamheten på assistansmarknaden har under de senaste två åren successivt sjunkit från redan blygsamma nivåer under 2020.
- Personalkostnader utgör assistansbolagens huvudsakliga kostnad.

Metod för att bedöma kostnaden för privat/ideellt anordnad personlig assistans

Räkneexempel - Estimering av kostnad per timme för personlig assistans (i-iv)

SEK	Definition	Härledning	
Omsättning	A		10 000 000
EBIT	B		300 000
Totala rörelsekostnader	C	A - B	9 700 000
Beviljade timmar	D		27 714
Estimerad kostnad per beviljad timme	E	C / D	350,0
Omräkningsfaktor ¹	F		(10,0%)
Estimerad kostnad per timme		E x (1 + F)	315,0

¹ Har beräknats baserat på differensen mellan estimerad kostnad per beviljad timme och faktisk kostnad per utförd timme enligt uppgifter från ett antal bolag.

Kommentarer

- För att estimeras timkostnaden för privat och ideellt anordnad personlig assistans har i) offentlig data i form av utvalda assistansbolags intäkts-, kostnad- och resultatposter och ii) data avseende respektive bolags beviljade timmar från Försäkringskassan analyserats.
- Analysen baseras på data för 24 bolag av olika storlek och geografisk närvaro. Bland de analyserade bolagen återfinns 23 privata assistansbolag och ett brukarkoopertiv.
- Bolagens timkostnad för personlig assistans har analyserats och översiktligt estimerats för åren 2021 och 2022. Då tillgång till de analyserade bolagens i) faktiskt utförda timmar² och ii) detaljerade resultaträkningar på kontonivå saknats har respektive bolags faktiska timkostnad per utförd timme inte kunnat beräknas. Genom tillgång till den faktiska kostnaden per utförd timme för ett fåtal bolag har emellertid övriga bolags timkostnad estimerats genom följande metodik³:
 - Bolagens totala rörelsekostnader (inklusive avskrivningar) beräknas som differensen mellan omsättningen och rörelseresultatet ("EBIT").
 - Kostnaden per beviljad timme estimeras genom att dividera de totala rörelsekostnaderna med antalet beviljade timmar hos Försäkringskassan.
 - En omräkningsfaktor beräknas baserad på differensen mellan faktisk timkostnad och estimerad kostnad per beviljad timme (enligt punkt ii) för de bolag där faktisk kostnad per utförd timme är tillgänglig⁴.
 - För bolag där tillgång till faktisk timkostnad saknas används omräkningsfaktorn (enligt ovan) för att estimeras kostnaden per timme.
- Se tabellen till vänster för en illustrativ sammanfattning av tillämpad metod för estimering av faktisk kostnad per timme för de bolag där information avseende faktisk timkostnad per utförd timme saknats.

² Dvs. utförda assistanstimmar oaktat hur dessa finansieras.

³ Se appendix C för en sammanställning av bolagen till grund för analysen.

⁴ Med hänsyn till att antalet beviljade timmar hos Försäkringskassan förväntas understiga totalt utförda timmar (dvs. utförda assistanstimmar som finansieras både via Försäkringskassan och kommunen) och att inte samtliga rörelsekostnader nödvändigtvis relaterar till assistansverksamheten, förväntas omräkningsfaktorn vara negativ.

Kostnaden för privat och ideellt anordnad personlig assistans ligger i nivå med timschablonen

Kostnad per brukare och timme för privat och ideell assistans – 2021 och 2022

SEK	Kostnad per timme	
	2021	2022
<i>Antal bolag till grund för beräkning</i>	22	24
Lägsta värde	258,0	277,5
Högsta värde	454,8	443,3
Medelvärde	312,3	327,2
Medianvärde	299,1	314,7
Timschablonen	315,0	319,7
<i>Förhöjt belopp</i>	352,8	358,1
Medelvärde		
<i>Timkostnad i jmf. med timschablon (differens, %)</i>	-0,9%	2,3%
Medianvärde		
<i>Timkostnad i jmf. med timschablon (differens, %)</i>	-5,0%	-1,6%

Källa: Grant Thorntons beräkningar

Kommentarer

- I tabellen till vänster presenteras en sammanställning av beräknad timkostnad för privat och ideellt anordnad personlig assistans. För jämförelse framgår av tabellen även den fastställda timschablonen samt den maximala förhöjda timschablonen under respektive år. Notera att två bolag exkluderats från beräkningen under 2021 till följd av att data saknas alternativt är ofullständig.
- Under de två analyserade åren har bolagens timkostnad uppgått till mellan 258,0 och 454,8 SEK. Vidare uppgick den genomsnittliga kostnaden per timme under 2021 och 2022 till 312,3 respektive 327,2 SEK. Sammantaget ligger genomsnittskostnaden i nivå med respektive års fastställda timschablon.
- Samtidigt som estimerad genomsnittskostnad per timme i relation till den fastställda timschablonen under 2022 indikerar att bolagen generellt skulle uppvisat en negativ lönsamhet uppgick bolagens genomsnittliga rörelsemarginal till cirka 3% under året. Således har bolagens kostnad per assistanstimme överestimerats något. Detta kan bland annat vara hänförligt till att:
 - Assistansbolagen får ersättning från kommunerna för sjuklönekostnader. Detta leder i sin tur till att intäkterna nödvändigtvis inte motsvarar utförda timmar multiplicerad med erhållen ersättning per timme.
 - En andel av assistanstimmarna utförs med förhöjd ersättning, vilka kan förväntas innebära en högre timkostnad. Denna effekt bedöms emellertid vara begränsad.
 - Vissa intäkter och kostnader hos de analyserade bolagen kan vara orelaterade till assistansverksamheten.

Kostnaden för privat och ideellt anordnad personlig assistans ligger i nivån med timschablonen (forts.)

Kostnad per brukare och timme för privat och ideell assistans – 2021 och 2022

SEK	Kostnad per timme	
	2021	2022
<i>Antal bolag till grund för beräkning</i>	22	24
Lägsta värde	258,0	277,5
Högsta värde	454,8	443,3
Medelvärde	312,3	327,2
Medianvärde	299,1	314,7
Timschablonen	315,0	319,7
<i>Förhöjt belopp</i>	352,8	358,1
Medelvärde		
<i>Timkostnad i jmf. med timschablon (differens, %)</i>	-0,9%	2,3%
Medianvärde		
<i>Timkostnad i jmf. med timschablon (differens, %)</i>	-5,0%	-1,6%

Källa: Grant Thorntons beräkningar

Kommentarer (forts)

- Under 2022 ökade bolagens genomsnittskostnad med 4,8%, vilket kan jämföras med uppräkningsen i timschablonen om 1,5% mellan 2021 och 2022. Skulle differensen mellan bolagens kostnadsökning och uppräkningsen av timschablonen fortsatt ligga på denna nivå framöver kommer det bli svårt för privata och ideella aktörer att få täckning för sina kostnader. En sådan utveckling förväntas resultera i att assistansbolagens lönsamhet i närtid blir negativ.
- Enligt Vårdföretagarna är antalet undersökningar som studerar assistansberättigades syn på assistansens kvalitet begränsade. De få publicerade undersökningarna visar emellertid en hög grad av nöjdhet på såväl nationell som kommunal nivå. SKR:s nationella kvalitetsmätning visar att 80 procent av de assistansberättigade känner en stark tilltro till och hög nöjdhet med sin assistansanordnare. Givet den höga andelen privat utförd personlig assistans bedöms detta gälla majoriteten av assistansanordnare, oavsett driftsform. Vidare visar undersökningen ett starkt stöd för valfrihet inom personlig assistans.

Slutsatser

- Den estimerade genomsnittskostnaden för privat och ideellt anordnad personlig assistans ligger i linje med timschablonen och uppgår i vår studie till 312,3 SEK/h (2021) och 327,2 SEK/h (2022).
- Under 2022 ökade genomsnittskostnaden med en högre procentsats än uppräkningsen av timschablonen mellan 2021 och 2022.
- Om kostnadsökningarna för att bedriva assistansverksamhet framgent överstiger den årliga justeringen av timschablonen kommer det bli svårt för bolagen att få täckning för sina kostnader.

04

Kostnad för kommunalt anordnad personlig assistans

Metod för att bedöma kostnaden för kommunalt anordnad personlig assistans

Kommentarer

- Två tillvägagångssätt har tillämpats för att estimerar timkostnaden för den kommunala assistansen. I det första har offentlig data från Kolada avseende kommunernas timkostnad för personlig assistans över perioden 2013-2022 analyserats. I det andra tillvägagångssättet har erhållen information från kommunerna avseende kostnaderna under 2021 och 2022 för den kommunalt anordnade assistansen analyserats. Nedan följer en mer detaljerad genomgång avseende de två metoderna.

Metod 1 – Analys av offentlig data från Kolada

- Data till grund för den första analysen innefattar kommunernas kostnad för personlig assistans enligt SFB hämtad från Kolada. Kostnaderna är baserade på uppgifter från kommunerna och nyckeltalet motsvarar kommunens *bruttokostnad för personlig assistans i egen regi före avdrag för ersättning från Försäkringskassan per timme*. Således inkluderas den totala timkostnaden hänförlig till den kommunalt anordnade assistansen.
- Nyckeltalet till grund för analysen är ett så kallat "utvecklingsnyckeltal". Enligt Kolada kan kvalitetsgranskningen avseende ett utvecklingsnyckeltal vara osäker. Vidare kan även datapunkter för kommuner saknas då inrapportering är frivillig.
- Givet att data från Kolada kan vara förenad med viss osäkerhet blir även analysen begränsad. Genom att analysera genomsnittskostnaden bedöms däremot eventuella kvalitetsbrister jämnas ut över observationer.
- Vid analys av inhämtad data noteras att flera kommuners kostnad under specifika år under- alternativt överstigit timschablonen med väsentliga belopp. För att säkerställa att ett fåtal uppenbart felaktigt inrapporterade kostnader inte får en betydande effekt på analysen har kostnader som understiger 200 SEK och överstiger 600 SEK exkluderats från analysen.

Metod 2 – Analys av erhållen information från kommunerna

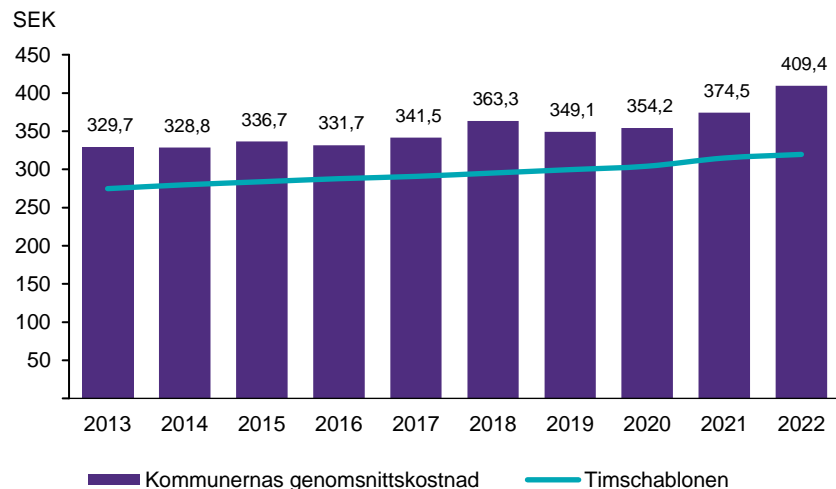
- För att kunna utföra en grundlig analys av kostnaden per timme för kommunalt anordnad assistans har information avseende kostnader inhämtats direkt från kommunerna per e-post. För att få ett representativt urval kontaktades kommuner över hela landet av olika storlekar. Sammantaget tillfrågades cirka 90 kommuner. Av de tillfrågade kommunerna har 18 kommuner besvarat frågorna på en tillräckligt detaljerad nivå för att kunna inkluderas i analysen. I appendix C presenteras kommunerna som inkluderas i analysen¹.
- Det som efterfrågades av kommunerna var information om kommunens kostnad per brukare och timme för den kommunalt anordnade assistansen före avdrag för ersättning från Försäkringskassan under 2021 och 2022. Kommunerna ombads även att tillhandahålla information avseende genomsnittligt antal timmar per brukare som valt kommunen som utförare av assistansen under 2021 och 2022.
- Vidare efterfrågades följande kompletterande information avseende beräkningen av nyckeltalet kostnad per brukare:
 - Vilka typer av kostnader utöver personalkostnader och andra direkta kostnader kopplade till utförandet av assistansen inkluderas i beräkningen av kostnad per brukare?
 - Vilka typer av overhead/kommungemensamma kostnader fördelas i nyckeltalet?
 - Exkluderas kostnader för kommunens basansvar, exempelvis kostnader relaterade till myndighetsutövning i form av behovsbedömning och beviljande av assistans?²
 - Genomförs beräkningen genom att kostnaden för samtliga assistanstimmar (oaktat finansiering) fördelas på det totala antalet timmar?

¹ Notera att fler än 18 kommuner har återkommit med svar. Samtliga kommuner har emellertid inte inkluderats i analys, bland annat till följd av bristfälliga eller ofullständiga svar.

² Om sådan kostnad inkluderades efterfrågades storleken på denna kostnad per timme.

Den kommunalt anordnade assistansen går med underskott över tid

Kommunernas timkostnad för personlig assistans enligt SFB – 2013-2022

Källa: Kolada och Försäkringskassan

Notera: Antalet kommuner till grund för beräkning av respektive års genomsnittskostnad varierar mellan åren. Analysen bedöms emellertid inte vara påverkad i väsentlig omfattning av detta. För att säkerställa att inrapporterade kostnader som uppenbarligen är felaktiga inte får en betydande påverkan på analysen har kostnader som understiger 200 SEK och överstiger 600 SEK exkluderats vid beräkning av genomsnittskostnaden (se sida 20).

Slutsatser

- Mellan 2013 och 2022 överstiger kostnaden för kommunalt anordnad personlig assistans den fastställda timschablonen. Timkostnaden, enligt data från Kolada, uppgick i genomsnitt till 374,5 SEK (2021) respektive 409,4 SEK (2022). Detta är således väsentligt över kostnaden för privat utförd assistans.
- Kommunernas assistanskostnader ökar årligen i genomsnitt med en högre takt än uppräkningsen av timschablonen.

¹ Skillnaden mellan medel- och medianvärdet uppgår i genomsnitt till 3,5 SEK över den analyserade perioden.

Kommentarer

- I grafen till vänster presenteras kommunernas genomsnittliga bruttokostnad per timme för personlig assistans över perioden 2013-2022. Därtill presenteras även den fastställda nivån av timschablonen under respektive år.
- Den lägsta och högsta noterade kostnaden uppgår till 205,6 (2019) respektive 593,6 SEK (2018). Således inkluderas observationer i underliggande data som avviker från beräknade medelvärden i betydande omfattning. Som nämnts tidigare kan data från Kolada vara belastad med viss osäkerhet. Genom att analysera genomsnittskostnaden bedöms däremot eventuella kvalitetsbrister jämnas ut över observationer¹.
- Som grafen illustrerar har kommunernas kostnader genomgående överstigit timschablonen. Under perioden har kommunernas genomsnittskostnad för den kommunalt anordnade assistansen ökat från 329,7 till 409,4 SEK per timme, motsvarande en CAGR om 2,4%. Timschablonen har under motsvarande period ökat med en CAGR om 1,7%, från 275,0 till 319,7 SEK.
- Vidare har kommunernas timkostnad under perioden 2013-2022 överstigit timschablonen med mellan 15,2% och 28,1%, med en genomsnittsnivå om 19,1% per år.
- Notera även att kommunernas sjuklönekostnader för den personal som utför assistansen kan vara inräknade i kostnaden. Effekten av detta bedöms dock vara marginell, men jämförelsestörande i relation till privata utförarens timkostnad.
- Sammantaget noteras att kommunernas timkostnad för personlig assistans i) överstiger den fastställda timschablonen och ii) har ökat i en högre takt än uppräkningsen av timschablonen. Analysen indikerar således att den kommunalt anordnade assistansen går med underskott.

Kommunernas kostnad per brukare och timme överstiger den fastställda timschablonen med cirka 30%

Kommunernas kostnad per brukare och timme under 2021 och 2022

SEK	Kostnad per timme	
	2021	2022
Antal kommuner till grund för beräkning	18	18
Lägsta värde	316,0	319,0
Högsta värde	480,3	499,0
Medelvärde	412,9	416,4
Medianvärde	408,6	415,1
Timschablonen	315,0	319,7
Förhöjt belopp	352,8	358,1
Medelvärde		
Timkostnad i jmf. med timschablon (differens, %)	31,1%	30,2%
Medianvärde		
Timkostnad i jmf. med timschablon (differens, %)	29,7%	29,8%

Källa: Erhållna svar från kommunerna

Kommentarer

- I tabellen till vänster presenteras en sammanställning av timkostnad för kommunalt anordnad assistans. Kostnaderna är beräknade utifrån erhållna svar från kommuner (se sida 20 för en beskrivning av frågorna). För jämförelse visar tabellen även den fastställda timschablonen samt den maximala förhöjda timschablonen under respektive år.
- Notera att kostnaderna, om tillämpligt, är justerade för eventuella kostnader relaterade till kommunernas basansvar och myndighetsutövning. Kostnaden är emellertid ojusterad för kommuner som inte tydligt uttryckt huruvida nyckeltalet är beräknat inklusive eller exklusive kommunens kostnader för basansvar, effekten antas dock vara marginell¹.
- Vidare skiljer sig kommunernas svar avseende huruvida kostnad per brukare i) är beräknad för personlig assistans enligt SFB eller LSS eller ii) motsvarar kommunens brutto- eller nettokostnad för assistansen. Därtill noteras även skillnader med hänsyn till vilka kostnader utöver direkta kostnader hänförliga assistansen och kommungemensamma/overhead kostnader som inkluderas i nyckeltalet². Genom analys av kommunernas genomsnittliga kostnad bedöms däremot eventuella skillnader jämnas ut över observationer.
- Av sammanställningen framgår att timkostnaden för den kommunalt anordnade assistansen under perioden 2021-2022 fluktuerat mellan 316,0 och 499,0 SEK. Kostnaden har därmed i genomsnitt uppgått till cirka 415 SEK per år vilket överstiger den fastställda timschablonen med cirka 30%.
- Som framgår på sidan 12 speglar andelen assistansberättigade med förhöjd timschablon kommunernas totala marknadsandel. Att kommunen skulle utföra assistans till individer med förhöjd ersättning i huvudsak är således inte en förklarande faktor till de högre timkostnaderna i relation till privata utförare.

¹ Effekten av detta bedöms vara marginell då kostnaden för kommunerna som rapporterat informationen uppgår som högst till cirka 2% av den totala kostnaden per brukare och timme.

² Övriga och kommungemensamma/overhead kostnader som inkluderas i kommunernas beräkningar innefattar bland annat kostnad för enhetschefer, lokalkostnader, administrationskostnader och IT-kostnader.

Kommunernas kostnad per brukare och timme överstiger den fastställda timschablonen med cirka 30% (forts.)

Kommunernas kostnad per brukare och timme under 2021 och 2022

SEK	Kostnad per timme	
	2021	2022
Antal kommuner till grund för beräkning	18	18
Lägsta värde	316,0	319,0
Högsta värde	480,3	499,0
Medelvärde	412,9	416,4
Medianvärde	408,6	415,1
Timschablonen	315,0	319,7
Förhöjt belopp	352,8	358,1
Medelvärde		
<i>Timkostnad i jmf. med timschablon (differens, %)</i>	31,1%	30,2%
Medianvärde		
<i>Timkostnad i jmf. med timschablon (differens, %)</i>	29,7%	29,8%

Källa: Erhållna svar från kommunerna

Kommentarer (forts.)

- Medelvärdet avseende genomsnittligt antal timmar per brukare som valt kommunen som utförare uppgår till 5 163 och 5 298 timmar per år under 2021 respektive 2022¹.
- I linje med analysen på sida 21 indikerar sammanställningen av kommunernas svar att kommunernas kostnader överstiger timschablonen.
- Som tidigare nämnts inkluderar sannolikt kommunernas timkostnad sjuklönekostnader för den personal som utför assistansen. Effekten av detta bedöms dock vara marginell, men jämförelsestörande i relation till privata utförares timkostnad.
- Sammantaget visar analysen avseende kostnaderna för kommunalt anordnad assistans att kommunernas assistansverksamhet kostar mer per timme än vad en privat eller ideell anordnare kan få ersättning för. Hade kostnaden för en privat eller ideell anordnare överstigit timschablonen över tid hade verksamheten så småningom tvingats upphöra.

Slutsatser

- Kommunalt anordnad assistans har en högre genomsnittlig timkostnad än vad en privat eller ideell aktör kan få ersättning för och överstiger kostnaden för privat utförd assistans med mellan 27% och 32% under åren 2021-2022.
- Kommunernas högre kostnader i jämförelse med den fastställda timschablonen och de privata assistansanordnarnas kan inte förklaras av att assistansberättigade med förhöjd ersättning väljer kommunen som utförare.

¹ Notera att genomsnittligt antal timmar per brukare och år endast har kunnat härledas från nio kommuners svar (av svaren från de 18 kommuner som ligger till grund för beräkningen av kostnad per brukare). Vidare råder viss osäkerhet om huruvida samtliga svar avseende timmarna relaterar till beviljade eller utförda timmar.

05

Kostnaden för alternativa insatser

Metod för att analysera kostnaden för alternativa insatser

Introduktion och antaganden för kostnadsuppskattning för alternativa insatser

- Att jämföra kostnaderna för personlig assistans med andra insatser är utmanande på flera sätt. Denna typ av analys jämför insatser som på många sätt skiljer sig väsentligt från varandra. Kostnaderna för personlig assistans täcker en individuellt utformad omsorg för den specifika individen men inkluderar inte kostnader för boendet. Detta jämförs med insatser vars kostnader inkluderar en stor del av boendekostnaden i kombination med en delad omsorg som anpassas efter en grupp av individer.
- Vidare skiljer sig kostnaderna för de olika insatserna väsentligt till följd av individernas specifika behov. Vi noterar även att kostnaderna per dygn för flertalet boendeformer skiljer sig väsentligt mellan svenska kommuner vilket sannolikt har flera förklaringar, däribland behov av omsorg hos kommunens invånare samt hur stor andel av individerna som återfinns i egen regi respektive extern regi (då flertalet tillgängliga nyckeltal enbart inkluderar kostnader för egen regi).
- För att på ett representativt sätt belysa kostnaden för alternativa insatser för individer som har personlig assistans, har fyra typiska scenarion valts ut. I respektive scenario har typiska behov för de fiktiva individerna specificerats för att kunna resonera kring individens behov och eventuella konsekvenser av olika insatser.
- Analysen av kostnaderna för alternativa insatser syftar till att ge en illustrativ bild av hur kostnaderna kan skilja sig mellan olika typer av insatser. För att skapa en mer rättvisande bild har insatsbehov i form av antalet assistanstimmar samt kostnad per dygn för alternativa insatser rimlighetsbedömts av flera individer med ledande befattningar inom omsorg.
- På följande sidor presenteras vår sammanfattande analys av hur kostnaderna för de olika insatserna kan se ut. Samtliga beräkningar redovisas i detalj i Appendix D-G där källor, bedömningar och antaganden framgår.
- Övergripande antaganden i kostnadsanalysen för olika insatser:
 - Analysen tar inte hänsyn till vilken del av samhället (kommun, region, stat) som finansierar insatsen, utan ser snarare till samhällskostnaden i stort.
 - Kostnaden för personlig assistans antas motsvaras av den fastställda timschablonen.
 - Hyreskostnader som finansieras av individen exkluderas från våra beräkningar då de ofta och till största del finansieras av bidrag. Däremot noteras att hyreskostnaderna inom exempelvis LSS-boende har ökat markant och kritiserats på många håll, vilket skulle kunna vara en indikator på att en person med personlig assistans har större möjlighet till lägre hyreskostnad. Därtill bör noteras att kostnadsjämförelserna mellan personlig assistans och boendeinsatser inkluderar olika typer av kostnadskomponenter.
 - Sjuklönekostnader har exkluderats i samtliga insatsberäkningar.
 - Kostnaderna har beräknats utifrån 2022 års prisnivå. I de fall data använts från andra år har omräkning genomförts enligt omsorgsprisindex (OPI).
 - Den kostnadsdata som används för alternativa insatser är hämtade från Försäkringskassan, SKR, SCB, Kolada och Socialstyrelsen samt från ett urval av kommunala upphandlingsunderlag (ramavtal). Beräkningar och förklaringar framgår av Appendix D-G.

Urval av scenarion för beräkning av alternativa insatser

Namn	Ålder	Personkrets	Timmar personlig assistans
Lisa	12 år	Personkrets 1	100 h/veckan
Anders	45 år	Personkrets 1	182 h/veckan
Maria	28 år	Personkrets 1	110 h/veckan
Peter	28 år	Personkrets 3	192 h/veckan

Scenario 1: Lisa, 12 år

Beskrivning av Lisa

Lisa är en glad och busig tjej på 12 år som bor hemma tillsammans med sin familj bestående av föräldrar och lillebror.

Lisa har en autismdiagnos och behöver därför hjälp med struktur och tydliggörande pedagogik. Sociala sammanhang är särskilt krävande för Lisa, liksom övergångar mellan olika moment/aktiviteter/platser samt ljud. När det blir för mycket intryck för Lisa, eller om hon blir exalterad, kan hon lätt bli utåtagerande mot sin omgivning. Lisa behöver därför stöd i att avleda oönskade beteenden och metodiskt hitta framkomliga vägar och arbetssätt för att kunna ges goda förutsättningar till en bra vardag.

Lisa är verbalt kommunikativ och rör sig obehindrat men vill ibland åka vagn när hon blir trött. Lisa går anpassad skolgång och har personlig assistans eftermiddag, kvällar, nätter, helger och lov. Hennes behov av stöd består av i stort sett allt som rör hennes vardag såsom socialt samspel och personlig hygien.

Kostnadsestimat för alternativa insatser

Alternativ av insatser för Lisa	Appendix	SEK/år
<i>Personlig assistans, 100 h/vecka</i>		1 667 007
Barnboende (LSS 9:8)	E	1 657 282
Anhöriga slutar arbeta ¹	D	1 735 241
Konsulentstödd familjehemsvård	F	1 438 917

¹ Lönenivån till grund för beräkningen har räknats upp med sociala avgifter och semesterersättning, se appendix D.

Kommentarer

- För Lisa innebär insatsen personlig assistans att hon kan bo tillsammans med sin familj och att hennes föräldrar kan förvärvsarbeta och även tillgodose Lisas lillebrors behov.
- Följande alternativa insatser har ingått i analysen:
 - Barnboende enligt LSS 9:8, vilket skulle innebära att Lisa flyttar till en gruppboende med flera barn/ungdomar med LSS-berättigade behov och därmed får stöd från en personalgrupp som arbetar på boendet. Givet Lisas relativt omfattande behov av stöd har antaganden gjorts om en medelhög nivå av stöd och bemanning.
 - Att anhöriga slutar arbeta, vilket är den enda alternativa insatsen som skulle möjliggöra att Lisa kan få bo kvar i sitt hem med sin familj. I detta exempel har hänsyn inte tagits till att familjen sannolikt skulle behöva någon typ av avlastningsinsats, vilket skulle öka den totala kostnaden.
 - Konsulentstödd familjehemsvård, vilket innebär att Lisa flyttar till ett familjehem som med stöd från konsulenter ger Lisa stöd och omsorg. Antaganden har gjorts om att Lisas behov resulterar i något mer långtgående åtaganden för familjehemmet, men inte till den grad att familjehemmet inte kan förvärvsarbeta på deltid. I detta exempel förväntas familjehemmet kunna ta hand om Lisa dygnet runt, med sex avlastningsdygn i månaden.
- Sammanfattningsvis kan konstateras att samtliga insatser, med undantag för konsulentstödd familjehemsvård, kostar samhället cirka 1,7 MSEK per år. Den konsulentstödda familjehemsvården är i detta exempel något mer kostnadseffektiv och uppgår till 1,4 MSEK, men förutsätter att familjehemmet kan ta hand om Lisa dygnet runt, vilket i praktiken kan ifrågasättas givet Lisas omfattande behov av stöd och bevakning.
- Det bör noteras att enligt barnkonventionen har barn rätt att bo hemma med sin familj. Givet att Lisa har en god familjesituation, går det därmed att ifrågasätta om det skulle vara lagligt att placera henne utanför hemmet.

Scenario 2: Anders, 45 år

Beskrivning av Anders

Anders är 45 år, bor i en egen lägenhet och har en medfödd hjärnskada i form av en kognitiv funktionsnedsättning, CP-skada och epilepsi. För Anders innebär detta att han gör sig förstådd med kroppsspråk och tecken. När han går behövs stöd men han har en rullstol som kan användas vid utflykter. Anders har utmaningar med samspel med andra och att förstå sin omvärld. Anders blir stressad av nya situationer och kan vid sådana tillfällen bli utåtagerande och skada sig själv, det är därför av stor vikt att arbeta lågaffektivt och pedagogiskt med förberedelse och med kontinuitet avseende personal.

Anders behöver hjälp i alla vardagliga situationer såsom vid måltider, hygien, städning, aktiviteter och läkarbesök. Vidare behöver Anders medicinskt stöd till följd av sin epilepsi, främst i form av övervakning, medicinering och insatser vid anfall.

Anders får idag assistans dygnet runt med sovande jour¹ under natten. Han är beviljad dubbelassistans för viss del av dagen, främst morgon och kväll.

Kostnadsestimat för alternativa insatser

Alternativ av insatser för Anders	Appendix	SEK/år
<i>Personlig assistans, 182 h/veckan</i>		3 033 953
Gruppboendestad (LSS 9:9)	E	3 073 007
Särskilt boende (SoL 7, kap 1 § 2 p)	E	2 484 643

Kommentarer

- För Anders innebär insatsen personlig assistans att han kan bo i sin lägenhet och få sina individuella behov tillgodosedda utifrån givna förutsättningar.
- Följande alternativa insatser har ingått i analysen:
 - Gruppboendestad enligt LSS 9:9, vilket i praktiken skulle innebära att Anders flyttar till en gruppboendestad med andra vuxna med LSS-berättigade behov och därmed får stöd från en personalgrupp som arbetar på boendet. Givet Anders relativt omfattande behov av stöd, har antaganden gjorts om en hög nivå av stöd och bemanning.
 - Särskilt boende (SoL 7, kap 1 § 2 p) vilket avser en boendeform för individer med fysiska och/eller psykiska svårigheter som därför behöver mer omfattande stöd än vad som kan ges i ett vanligt särskilt boende. Givet Anders relativt omfattande behov av stöd i kombination med att han utsätts för fler yttre faktorer i denna typ av boendeform, har antaganden gjorts om en hög nivå av stöd och bemanning.
- Sammanfattningsvis kan konstateras att samtliga insatser kostar mellan 2,5 och 3,1 MSEK per år. Insatsen Gruppboendestad (LSS 9:9) är sannolikt den mest logiska alternativa insatsformen utifrån Anders behov och estimeras kosta 3,1 MSEK. Insatsen Särskilt boende (SoL 7.1.2) skulle innebära den lägsta kostnaden av insatserna, en kostnad om 2,5 MSEK per år. Dock är denna boendeform också den insats som sannolikt skulle bidra till högst påfrestning i form av yttre faktorer då denna typ av verksamhet vanligtvis innefattar individer med en stor variation av diagnoser och tillstånd och inte är anpassad för LSS-berättigade behov. Att kostnaden för SoL 7.1.2-boendet är lägre än Gruppboendestad (LSS 9:9) antas också vara en indikator på att denna boendeform sannolikt skulle kräva en högre personaltäthet än vad ramavtalsberäkningen inkluderar och att kostnaden därmed kan vara underestimerad.

¹ Sovande jour benämns inom Personlig Assistans som Väntetid

Scenario 3: Maria, 28 år

Beskrivning av Maria

Maria är en tjej på 28 år som bor i en egen lägenhet. Maria har en autismdiagnos samt en medelsvår utvecklingsstörning. För Maria innebär detta att rutiner och struktur är viktigt för en välfungerande vardag. Maria klarar inte av att vara ensam utan behöver stöd i alla vardagliga moment, vilket därmed gör personlig assistans till en förutsättning för att kunna bo i ett eget boende.

Maria kommunicerar till viss del verbalt genom sång och musik samt har ett ekotal. Maria behöver hjälp med kommunikation, att ta initiativ samt i ADL-träning, vilket innebär att någon är behjälplig i alla vardagliga sysslor såsom att laga mat, hygien och aktiviteter.

Maria går på daglig verksamhet fem dagar i veckan och behöver stöd för att planera och förbereda sig inför den dagliga verksamheten.

På natten har Maria sovande jour¹, vilket innebär att hon i regel inte behöver något stöd men om hon vaknar behöver någon vara på plats.

Kostnadsestimat för alternativa insatser

Alternativ av insatser för Maria	Appendix	SEK/år
Personlig assistans, 110 h/vecka		1 833 708
Daglig verksamhet ¹		221 061
Totalt		2 054 769
Gruppboende (LSS 9:9) och daglig verksamhet	E	1 957 059
Kombination av hemtjänst, ledsagning och DV	G	1 462 270

¹ Baserat på genomsnittlig kostnad per år enligt uppgift från Kolada.

¹ Sovande jour benämns inom Personlig Assistans som Väntetid

Kommentarer

- För Maria innebär insatsen personlig assistans att hon kan bo i sin egen lägenhet samt ha ett välfungerande och aktivt liv utifrån sina individuella förutsättningar.
- Följande alternativa insatser har ingått i analysen:
 - Gruppboende enligt LSS 9:9 och daglig verksamhet, vilket skulle innebära att Maria flyttar till en gruppboende med flera vuxna med LSS-berättigade behov och får stöd från en personalgrupp på boendet. Givet Marias behov, i kombination med att hon på ett boende sannolikt skulle utsättas för yttre faktorer i högre utsträckning, har antaganden gjorts om en medelhög nivå av stöd och bemanning.
 - En kombination av hemtjänst, ledsagning och daglig verksamhet vilket skulle innebära att Maria fortsatt kan bo kvar i sin lägenhet men i högre utsträckning lämnas ensam stora delar av dygnet. Insatser skulle planeras efter Marias behov, men sannolikt upplevas som en mindre fri omsorgsform där aktiviteter, vardagssysslor och hygien skulle planeras efter de besök hon har under dagen.
- Sammanfattningsvis kan konstateras att de två alternativa insatskategorierna kostar samhället mellan 1,5-2,0 MSEK per år. Av analysen framgår att personlig assistans och gruppboende enligt LSS kostar samhället cirka 2,0 MSEK per år medan en kombination av hemtjänst, ledsagning och daglig verksamhet kostar cirka 1,5 MSEK per år. Att Maria skulle lämnas oövervakad delar av dygnet skulle dock potentiellt kunna ge negativa eller till och med förödande konsekvenser. Dels i form av att Maria, vid oövervakade tillfällen, kan utsätta sig själv för skada, dels skulle denna kombination sannolikt påverka Marias aktiva liv negativt (pga. stress, brist på tid för förberedelse och att hon i högre grad skulle behöva anpassa sig till de besök som planeras in etc.). Ledande befattningshavare inom personlig assistans har bedömt att kombinationen av hemtjänst, ledsagning och daglig verksamhet inte motsvarar Marias behov och är en orealistisk alternativ insats, men den bedöms trots allt vara relevant som referens i en kostnadsjämförelse (monetärt och socialt).

Scenario 4: Peter, 28 år

Beskrivning av Peter

Peter är 28 år och bor i en egen lägenhet. Peter har en förvärvad omfattande hjärnskada, är rullstolsburen, har trakeostomi samt äter och dricker genom sond. Kommunikation är i viss mån möjlig genom mimik eller med stöd av eye-tracking-hjälpmiddel. Peter tycker om att lyssna på musik och vara ute i naturen. Han hittar gärna på olika aktiviteter, särskilt tillsammans med sin familj och släkt.

Peter behöver hjälp med all typ av omvårdnad, vilket bland annat innebär personlig omvårdnad, sondmatning, slemsugning, förflyttningar, träning i form av andningsövningar och stretchning, aktiviteter samt promenader i sin rullstol.

Peter har assistans dygnet runt med vaken jour¹ under natten. Han är beviljad dubbelassistans för viss del av dagen vilket främst är kopplat till morgon och kväll samt förflyttningar.

Kostnadsestimat för alternativa insatser

Alternativ av insatser för Peter	Appendix	SEK/år
<i>Personlig assistans, 192 h/veckan</i>		3 200 654
Gruppbostad (LSS 9:9)	E	3 540 696
Slutenvård på sjukhus	G	3 648 540

Kommentarer

- För Peter innebär insatsen personlig assistans att han kan bo i sin lägenhet, ha ett välfungerande och aktivt liv utifrån sina förutsättningar och får en individuellt anpassad vardag och medicinskt stöd utifrån sina specifika behov.
- Följande alternativa insatser har ingått i analysen:
 - Gruppbostad enligt LSS 9:9, vilket i praktiken skulle innebära att Peter flyttar till en gruppbostad med flera vuxna med LSS-berättigade behov och därmed får stöd från en personalgrupp som arbetar på boendet. Givet Peters omfattande medicinska behov och behov av stöd och omsorg, har antaganden gjorts om en hög nivå av stöd och bemanning. Peters omfattande medicinska behov är ovanliga på gruppbostäder vilket sannolikt skulle påverka bemanningen märkbart.
 - Slutenvård på sjukhus, vilket skulle innebära att Peter blir en långvarig patient på ett sjukhus. Givet Peters omfattande behov av stöd samt hans medicinska behov skulle detta vara ett teoretiskt alternativ för att säkerställa att Peter överlever, men samtidigt ge stora konsekvenser för Peters livskvalitet.
- Sammanfattningsvis kan konstateras att personlig assistans, gruppbostad och slutenvård kostar samhället mellan 3,2-3,7 MSEK per år. Inom ramen för de alternativ av insatser som beräknats framgår att personlig assistans är den mest kostnadseffektiva, givet Peters omfattande behov av vård och omsorg.
- Slutenvården bedöms i praktiken vara ett osannolikt scenario, både för Peters själv och för sjukvården i stort. Däremot illustreras att Peter, som har stora medicinska behov, har en kostnadseffektiv insats genom personlig assistans där komplexa medicinska behov kan tillgodoses av en lägre kvalificerad personalstyrka (som utbildats i omsorgen av Peter specifikt) till en sannolikt betydligt högre livskvalitet.

¹ Vaken jour benämns inom Personlig Assistans som Aktiv tid

Sammanfattning – Alternativa insatser

Alternativ av insatser för de fiktiva individerna

Alternativ av insatser	Appendix	SEK/år
Lisa, 12 år		
<i>Personlig assistans, 100 h/veckan</i>		1 667 007
Barnboende (LSS 9:8)	E	1 657 282
Anhöriga slutar arbeta	D	1 735 241
Konsulentstött familjehemsvård	F	1 438 917
Anders, 45 år		
<i>Personlig assistans, 182 h/veckan</i>		3 033 953
Gruppbostad (LSS 9:9)	E	3 073 007
Särskilt boende (SoL 7, kap 1 § 2 p)	E	2 484 643
Maria, 28 år		
<i>Personlig assistans, 110 h/veckan</i>		1 833 708
<i>Daglig verksamhet</i>		221 061
Totalt		2 054 769
Gruppbostad (LSS 9:9) och daglig verksamhet	E	1 957 059
Kombination av hemtjänst, ledsagning och DV	G	1 462 270
Peter, 28 år		
<i>Personlig assistans, 192 h/veckan</i>		3 200 654
Gruppbostad (LSS 9:9)	E	3 540 696
Slutenvård på sjukhus	G	3 648 540

Kommentarer

- Sammanfattningsvis visar analysen av alternativa insatser att personlig assistans är den billigaste insatsen för Peter. För Maria, Lisa och Anders faller kostnaden för personlig assistans inom kostnadsintervallet för en eller flera av de andra möjliga insatserna. Dock identifieras ett par exempel där det finns en mer kostnadseffektiv alternativ insats i jämförelse med personlig assistans, men som innebär stora sociala konsekvenser.
- För de fiktiva individerna innebär personlig assistans att personal är närvarande under hela eller stora delar av dygnet. De alternativa insatserna skulle potentiellt innebära att individen inte upplever samma nivå av omsorg, vilket kan medföra stress och känslan av en försämrad livskvalitet. Samtidigt som analysen inte påvisar att personlig assistans nödvändigtvis är det billigaste alternativet är det således viktigt att poängtera att beräkningarna inte fångar upp livskvalitetsskillnader mellan de olika insatserna, vilket inte kan beräknas i monetära termer.
- För Maria bedöms en kombination av hemtjänst, ledsagning och daglig verksamhet kunna upplevas som en ofriare omsorgsform där aktiviteter, vardagssysslor och hygien planeras efter de besök hon har under dagen och till viss del begränsas. Maria skulle även lämnas oövervakad delar av dygnet vilket skulle kunna ge negativa eller till och med förödande konsekvenser och i praktiken leda till dolda kostnader i form av att anhöriga kontinuerligt ger Maria stöd. Sannolikt skulle denna kombination av insatser inte uppfylla Marias omsorgsbehov men den bedöms relevant som en kostnadsreferens.
- Vidare skulle den enda alternativa insatsen för Lisa där hon får bo kvar i sitt hem med sin familj medföra en högre kostnad än personlig assistans. Att ens anhöriga slutar arbeta medför andra samhällskostnader. Dels går skatteintäkter förlorade, dels försvinner de anhöriga från den arbetsföra delen av befolkningen vilket kan medföra svårigheter att erhålla anställning i framtiden. De övriga två alternativa insatserna skulle innebära att Lisa behöver flytta hemifrån, vilket sannolikt skulle påverka Lisas välmående negativt och kan dessutom ifrågasättas utifrån ett legalt perspektiv.

Sammanfattning – Alternativa insatser (forts.)

Alternativ av insatser för de fiktiva individerna

Alternativ av insatser	Appendix	SEK/år
Lisa, 12 år		
<i>Personlig assistans, 100 h/veckan</i>		1 667 007
Barnboende (LSS 9:8)	E	1 657 282
Anhöriga slutar arbeta	D	1 735 241
Konsulentstött familjehemsvård	F	1 438 917
Anders, 45 år		
<i>Personlig assistans, 182 h/veckan</i>		3 033 953
Gruppboende (LSS 9:9)	E	3 073 007
Särskilt boende (SoL 7, kap 1 § 2 p)	E	2 484 643
Maria, 28 år		
<i>Personlig assistans, 110 h/veckan</i>		1 833 708
<i>Daglig verksamhet</i>		221 061
Totalt		2 054 769
Gruppboende (LSS 9:9) och daglig verksamhet	E	1 957 059
Kombination av hemtjänst, ledsagning och DV	G	1 462 270
Peter, 28 år		
<i>Personlig assistans, 192 h/veckan</i>		3 200 654
Gruppboende (LSS 9:9)	E	3 540 696
Slutenvård på sjukhus	G	3 648 540

Kommentarer (forts.)

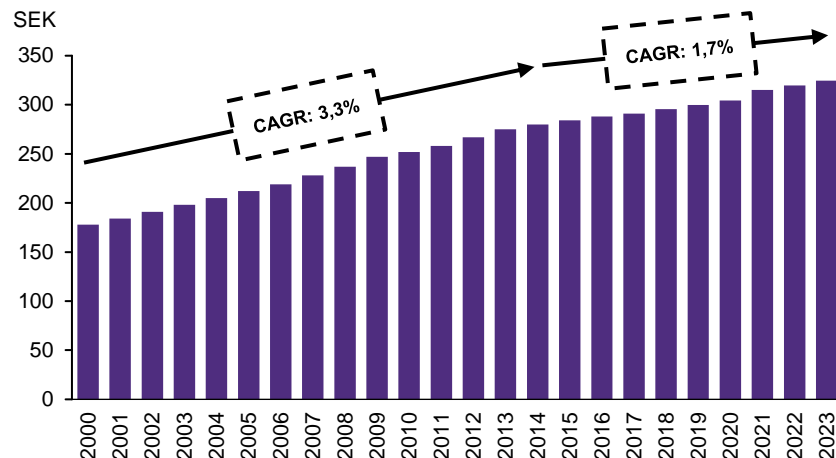
- På exempelvis ett gruppboende skulle sannolikt inte personalen vara tillgänglig för varje enskild individ i samma utsträckning som om individen hade en assistent. För att säkerställa att personal alltid är tillgänglig kan således personaltätheten behöva räknas upp ytterligare för att göra olika boenden (samt slutenvård på sjukhus) direkt jämförbara med personlig assistans. En ytterligare uppräknig av personaltätheten skulle sannolikt medföra en betydande kostnadsökning, vilket allt annat lika kan förväntas innebära att personlig assistans är ett mer kostnadseffektivt alternativ.
- Sammantaget kan konstateras att personlig assistans varken är det billigaste eller det dyraste alternativet. Samtidigt är personlig assistans en insats som medför många fördelar som tillgänglighet, trygghet och frihet för såväl individen som för hans anhöriga. Resultatet av kostnadsberäkningarna ska därmed inte enbart analyseras utifrån ett monetärt perspektiv, utan andra sociala kostnader måste även beaktas.
- Beaktande ovanstående bedöms personlig assistans vara en effektiv insats då den medför andra kvalitetsaspekter som säkerställer goda levnadsvillkor utifrån individens individuella behov.
- Viktigt att poängtera är även att för ett antal assistansberättigade utgör rätten till personlig assistans en nödvändig förutsättning för att kunna studera/yrkesarbeta. När rätten till assistans begränsas tar man bort eller kraftigt minskar den enskildes möjlighet till egen försörjning vilket också medför produktionsbortfall.

06

Slutsatser

Kostnaden för kommunalt anordnad assistans överstiger väsentligt den statligt bestämda timschablonen...

Timschablonens utveckling – 2000-2023

Källa: Försäkringskassan

Kostnad per brukare och timme – 2021 och 2022

SEK	Kostnad per timme	
	2021	2022
Privat/ideellt anordnad assistans		
Medelvärde	312,3	327,2
Medianvärde	299,1	314,7
Kommunalt anordnad assistans		
Medelvärde	412,9	416,4
Medianvärde	408,6	415,1
Assistansersättningen		
Timschablonen	315,0	319,7
Förhöjt belopp (maximalt)	352,8	358,1

¹ Notera att beräknade timkostnader är associerad med vissa begränsningar och osäkerheter, se avsnitt 3-4.

Kommentarer

Assistansersättningen

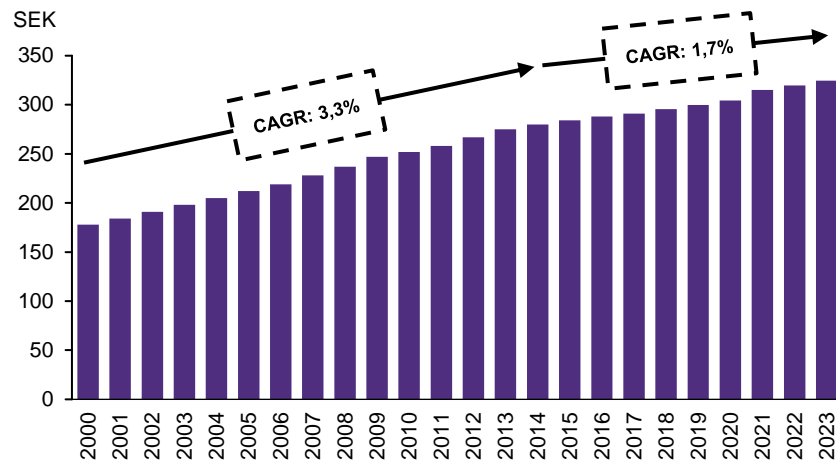
- Timschablonen har justerats upp årligen sedan den infördes 1994. Under perioden 2000-2014 uppgår den genomsnittliga årliga uppräknigen till 3,3%. Efter 2014 noteras ett trendbrott då uppräknigen sker i en mer konservativ årstakt om 1,7% mellan 2014 och 2023. Vidare uppvisas ytterligare trendbrott 2014 i utvecklingen av antalet personer som blir beviljade assistansersättning och antalet assistanstimmar per vecka som beviljas. Mellan 2014 och 2022 minskade antalet assistansberättigade från 16 158 till 13 380 samtidigt som genomsnittligt antal beviljade timmar per vecka uppvisade en lägre tillväxttakt efter 2014.
- Under de senaste åren har allt fler assistansberättigade valt en annan assistansanordnare än kommunen.
- Den nya lagstiftningen *Stärkt rätt till personlig assistans* har ännu inte bevisats uppfylla sitt syfte och det råder delade meningar om resultatet.

Kostnaden för att bedriva verksamhet inom personlig assistans

- Sedan 2020 har assistansbolagens lönsamhet utvecklats negativt från redan blygsamma nivåer. Den fallande lönsamheten är sannolikt hänförligt till i) en marknadsnormalisering efter covid-19-pandemin, ii) en förhållandevis låg uppräknigen av schablonersättningen i relation till kollektivavtalade löneökningar och iii) ökade kostnader till följd av inflationstakten.
- Baserat på de antaganden och beräkningar som presenteras i denna rapport estimeras den genomsnittliga kostnaden per timme för kommunalt anordnad assistans överstiga kostnaden för privat utförd assistans under 2021 och 2022 med 32% respektive 27%¹. Med hänsyn till att privat assistans utförs till en lägre timkostnad bör det, ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, finnas incitament att möjliggöra goda förhållanden att bedriva assistansverksamhet för att säkerställa att de privata och ideella aktörerna inte lämnar branschen.

... samtidigt som schablonens svaga utveckling riskerar att urholka möjligheten att bedriva assistansverksamhet

Timschablonens utveckling – 2000-2023

Källa: Försäkringskassan

Kostnad per brukare och timme – 2021 och 2022

SEK	Kostnad per timme	
	2021	2022
Privat/ideellt anordnad assistans		
Medelvärde	312,3	327,2
Medianvärde	299,1	314,7
Kommunalt anordnad assistans		
Medelvärde	412,9	416,4
Medianvärde	408,6	415,1
Assistansersättningen		
Timschablonen	315,0	319,7
Förhöjt belopp (maximalt)	352,8	358,1

Kommentarer (forts.)

Kostnaden för att bedriva verksamhet inom personlig assistans (forts.)

- Timkostnaden för privat och ideellt anordnad assistans beräknas i denna rapport ligga i linje med den fastställda timschablonen samtidigt som kostnaden för kommunal assistans i genomsnitt överstiger timschablonen med cirka 30%. Således överstiger timkostnaden för kommunal personlig assistans den ersättning som assistansbolagen kan erhålla. Kommunernas högre kostnader kan inte hänföras till att kommuner har en större andel assistansberättigade med förhöjd ersättning. Vidare antas att kommunerna i sin timkostnad inkluderar sjuklönersättning för sin assistanspersonal, vilket inte inkluderas i de privata alternativens timkostnad. Detta bedöms endast påverka kostnaden marginellt och kan inte förklara kommunernas väsentligt högre timkostnad.
- Noterbart är att den estimerade genomsnittliga timkostnaden för privata och ideella aktörer ökade med 4,8% under 2022, vilket kan jämföras med uppräknings av timschablonen mellan 2021 och 2022 om 1,5%. Om assistansbolagens kostnadsökning fortsätter överstiga den årliga uppräknings av timschablonen kommer det inom kort bli utmanande för bolagen att få täckning för sina kostnader.
- Givet att assistansbolagens kostnader till största delen utgörs av personalkostnader utgör detta den enskilt främsta parameter som kan justeras för att ge en märkbar effekt på bolagens lönsamhet. Detta riskerar att resultera i ett incitament till hög personalomsättning, låga ingångslöner samt utmaningar att rekrytera erfaren och kompetent personal, vilket varken kan anses vara hållbart ur ett långsiktigt perspektiv eller för de assistansberättigade individerna.
- Om den årliga uppräknings av timschablonen inte är i linje med kostnadsökningarna riskeras ett bortfall av privata och ideella aktörer från marknaden. Detta innebär i sin tur att assistansberättigades valfrihet på sikt begränsas. Vidare skulle detta kunna medföra försämrade konkurrens på assistansmarknaden, vilket i sin tur kan påverka kvaliteten på assistansen.

Personlig assistans bedöms vara en kostnadseffektiv insats som ger en individuellt anpassad omsorg

Kostnaden för alternativ av insatser

Alternativ av insatser	Appendix	SEK/år
Lisa, 12 år		
<i>Personlig assistans, 100 h/veckan</i>		1 667 007
Barnboende (LSS 9:8)	E	1 657 282
Anhöriga slutar arbeta	D	1 735 241
Konsulentstött familjehemsvård	F	1 438 917
Anders, 45 år		
<i>Personlig assistans, 182 h/veckan</i>		3 033 953
Gruppboende (LSS 9:9)	E	3 073 007
Särskilt boende (SoL 7, kap 1 § 2 p)	E	2 484 643
Maria, 28 år		
<i>Personlig assistans, 110 h/veckan</i>		1 833 708
<i>Daglig verksamhet</i>		221 061
Totalt		2 054 769
Gruppboende (LSS 9:9) och daglig verksamhet	E	1 957 059
Kombination av hemtjänst, ledsagning och DV	G	1 462 270
Peter, 28 år		
<i>Personlig assistans, 192 h/veckan</i>		3 200 654
Gruppboende (LSS 9:9)	E	3 540 696
Slutenvård på sjukhus	G	3 648 540

Kommentarer

Alternativa insatser

- Kostnadsberäkningarna för olika alternativ till personlig assistans visar att personlig assistans inte nödvändigtvis är det billigaste eller det dyraste alternativet.
- Beräkningarna beaktar emellertid inte kvalitetsskillnader mellan de olika alternativen och således bör resultatet inte enbart analyseras utifrån ett monetärt perspektiv. Eftersom personlig assistans medför andra värden som inte kan värdesättas i monetära termer bedöms personlig assistans vara en effektiv insats för att ge förutsättningar till goda levnadsvillkor för individen.
- Givet att 80% av de assistansberättigade inom personlig assistans visar en hög nöjdhet och stark tilltro till sin assistansanordnare antas att detta gäller majoriteten av utförare, oavsett driftsform. Den höga privatiseringsgraden inom personlig assistans i kombination med höga kundnöjdhetsvärden indikerar att den kommunalt drivna assistansens högre kostnader inte nödvändigtvis resulterat i högre kvalitet.
- Som nämnts tidigare skulle ett bortfall av aktörer på assistansmarknaden begränsa den assistansberättigades valmöjligheter och kunna påverka assistansens kvalitet. Det är således av särskild vikt att den årliga kalibreringen av assistansersättningen skapar förutsättningar för privata och ideella aktörer att fortsatt kunna bedriva verksamhet och därmed säkerställa att:
 - Assistansberättigade har goda valmöjligheter att välja sin anordnare.
 - Assistansen utförs med hög kvalitet som tillgodoser den assistansberättigades behov.

Appendix

A. Källförteckning	37
B. Definition av personkretsar	38
C. Assistansbolag och kommuner till grund för analys	39
D. Beräkning – Anhöriga slutar arbeta	40
E. Beräkning – LSS 9:8, LSS 9:9 och SoL 7.1.2	41
E. Beräkning – LSS 9:8, LSS 9:9 och SoL 7.1.2 (forts.)	42
F. Beräkning – Konsulentstött familjehemsvård	43
G. Källor för övriga kostnadsberäkningar i alternativa insatser	44
H. Definitioner	45

A. Källförteckning

Publicerade studier/rapporter/artiklar och övrigt

Inspektionen för socialförsäkringen (2014). Rapport 2014:23 Kommunernas kostnader för assistansverksamhet

Sveriges Kommuner och Landsting (2015). Koll på assistansen – En handledning för kommunens analys

Försäkringskassan (2020). Analys av minskat antal mottagare av assistansersättning (Svar på Regeringsuppdrag)

Försäkringskassan (2023). Indikatorer för att följa utvecklingen av assistansersättningen (Svar på Regeringsuppdrag)

Försäkringskassans årsredovisning för 2023

Rapporter samt skriftliga och muntliga uppgifter från Vårdföretagarna

Databaser

Försäkringskassans statistikdatabas

Kolada

Retriever

Statistiska Centralbyrån (SCB)

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

Socialstyrelsen

B. Definition av personkretsar

Personkrets

- För att kunna bli berättigad assistansersättning måste man tillhöra en av följande tre personkretsar¹:
 - **Personkrets 1:** Personer *”med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd”*.
 - **Personkrets 2:** Personer *”med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom”*.
 - **Personkrets 3:** Personer *”med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service”*.

¹ Definitioner enligt Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

C. Assistansbolag och kommuner till grund för analys

Assistansbolag till grund för analys

Bolag	Org nr
Humana Assistans AB	5566053996
Brukarkooperativet JAG Personlig Assistans AB	5567049332
ENKV assistans AB	5566261854
DIN FÖRLÄNGDA ARM I NORR AB	5565149282
Assistans i balans i Sverige AB	5568167935
Furuboda Assistans AB	5566823638
Carelli Assistans AB	5569098063
Alter Assistans AB	5592073000
Libra Assistans AB	5566941554
Vi Omsorg i Sverige AB	5560428517
Azalea Care AB	5590701495
R.I.K. assistans Aktiebolag	5567656797
Konsensus Personlig Assistans AB	5569394652
AssistansExperten i Norden AB	5592161144
Assistans på Gotland AB	5567638209
Shamsen omsorg AB	5568323405
Albatross Personlig Assistans AB	5568195878
IGS Assistans AB	5567680318
Tindra personlig assistans AB	5566695713
BJÖRKÖ ASSISTANS SÖREN ERIKSSON AB	5566536727
Linen Assistans AB	5591895668
Bra Assistans i Mälardalen AB	5566910724
EQ Personlig assistans Sverige AB	5592180334
Inleva AB	5567808232

Kommuner till grund för analys

Botkyrka
Eskilstuna
Göteborg
Helsingborg
Huddinge
Härreda
Karlskoga
Kristianstad
Kungälv
Köping
Nässjö
Piteå
Skellefteå
Stockholm (Hässelby-Vällingby) ¹
Sundsvall
Trollhättan
Ängelholm
Örnsköldsvik

¹ Från Stockholms kommun har svar erhållits för Hässelby-Vällingbys stadsdelsförvaltning.

D. Beräkning – Anhöriga slutar arbeta

Beräkning – Anhöriga slutar arbeta

SEK	2022
Beräkning av total kostnad för månadslön	
Genomsnittlig månadslön	38 300
Sociala avgifter	31,4%
Tillägg för semesterersättning	12,0%
Total kostnad per månad	56 374
Kostnad per timme	
Genomsnittligt antal arbetade timmar per månad	169,4
Total kostnad per timme	332,8
Kostnad per vecka av att anhöriga slutar arbeta	
Kostnad per timme	332,8
Antal timmar med inkomstbortfall per vecka	100,0
Total kostnad per vecka	33 279
Kostnad per år av att anhöriga slutar arbeta	
Total kostnad per vecka	33 279
Antal veckor (= 365/7)	52,1
Total kostnad per år - Anhöriga slutar arbeta	1 735 241

Källa: SCB och Grant Thorntons beräkningar

Kommentarer

- Till följd av ett behov av personlig assistans om 100 timmar per vecka antas fler anhöriga behöva sluta förvärvsarbete på heltid.
- Kostnaden för att anhöriga slutar arbeta antas motsvara det värdet som de anhöriga hade genererat (i form av produkter eller tjänster) om de fortsatt förvärvsarbete, vilket vidare antas reflekteras av den lön som de anhöriga hade uppburit.
- Anhörigas lön antas motsvara genomsnittslönen under 2022 enligt statistik från SCB¹. Då arbetsgivaren betalar sociala avgifter och den anställda äger rätt till semester har lönenivån räknats upp med lagstadgade sociala avgifter och semestersättning om 31,42% respektive 12,0%. Notera att en uppräknings av potentiell sjuklönersättning har emellertid, av försiktighetsskäl, inte genomförts.
- Vidare antas genomsnittligt antal arbetade timmar per månad uppgå till 169,4 baserat på ett antagande om att de anhöriga arbetar 38,5 timmar i veckan (arbetsbefriad under lördagar och söndagar) och att en månad i genomsnitt har 22 arbetsdagar.
- Sammantaget medför ovanstående antaganden att kostnaden per timme för att en anhörig slutar arbeta uppgår till 332,8 SEK. Beaktande ett behov av personlig assistans om 100 timmar per vecka antas kostnaden per vecka uppgå till 33 279 SEK.
- Totala kostnaden per år beräknas således uppgå till drygt 1,7 MSEK med hänsyn till att ett år utgörs av 52,1 veckor (365 dagar per år dividerat med 7 dagar per vecka).
- Ett alternativt tillvägagångssätt för att beräkna kostnaden för att föräldrar slutar arbeta skulle vara att beräkna ett inkomstbortfall om 40 timmar per vecka samt att personen dessutom har något typ socialbidrag, a-kassa eller sjukpenning. Denna alternativa kostnad antas i teorin vara något lägre än illustrerat exempel, men skulle i praktiken innebära flertalet dolda kostnader i form av att exempelvis andra anhöriga skulle behöva avlasta den icke-arbetande föräldern.

¹ Genomsnittlig månadslön för samtliga sektorer och yrken.

E. Beräkning – LSS 9:8, LSS 9:9 och SoL 7.1.2

Beräkning – LSS-bostad enligt LSS 9:9 och 9:8 samt SoL 7.1.2

		Lisa LSS 9:8		Anders LSS 9:9		Maria LSS 9:9		Peter LSS 9:9		Anders SoL 7.1.2	
		Faktor	Poäng	Faktor	Poäng	Faktor	Poäng	Faktor	Poäng	Faktor	Poäng
1. Personlig omvårdnad - Hygien	8%	4	0,3	7	0,6	6	0,5	10	0,8	7	0,6
2. Personlig omvårdnad - Kläder	5%	4	0,2	7	0,4	6	0,3	10	0,5	7	0,4
3. Stöd till hushållets skötsel	5%	-	-	10	0,5	7	0,4	10	0,5	10	0,5
4. Personlig omvårdnad - måltidssituationer	8%	4	0,3	7	0,6	6	0,5	10	0,8	7	0,6
5: Stöd att kommunicera	3%	4	0,1	10	0,3	7	0,2	10	0,3	10	0,3
6. Stöd till inköp/ekonomi	3%	-	-	10	0,3	7	0,2	10	0,3	10	0,3
6. Kontakter med habilitering/sjukvård	7%	7	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-
7: Stöd till aktiviteter utanför bostaden	9%	7	0,6	10	0,9	7	0,6	10	0,9	10	0,9
8. Behov av tillsyn, dag	19%	7	1,3	10	1,9	7	1,3	10	1,9	10	1,9
9. Behov av tillsyn, natt	19%	4	0,8	4	0,8	4	0,8	10	1,9	4	0,8
10. Beteenden som kräver särskild uppmärksamhet	26%	4	1,0	10	2,6	7	1,8	10	2,6	10	2,6
<i>Särskilda tillägg</i>											
För person som är hemma dagtid					1,9				1,9		1,9
För person med fler HSL-insatser än 1-2 ggr/vecka utgår utgå 1 poäng extra.					1				1		1
Totala poäng			5,2		11,6		6,6		13,4		11,6
Kostnad per poäng			773,0		773,0		773,0		773,0		625,0
Grundbelopp per dygn för barnboende (9:8)			821,0								
Kostnad per dygn			4 848		8 990		5 079		10 358		7 269
Kostnad per år (exklusive hyra som den boende betalar) 2024			1 769 640		3 281 346		1 853 693		3 780 743		2 653 094
Justering till 2022 års kostnadsnivå, OPI											
Genomsnittlig årlig tillväxttakt i OPI (2022-2024) ¹			3,3%		3,3%		3,3%		3,3%		3,3%
Kostnad per år (exklusive hyra som den boende betalar) 2022			1 657 282		3 073 007		1 735 998		3 540 696		2 484 643

¹ Notera att OPI för 2024 är baserat på preliminära nivåer.

Källa: Ramavtal (BmSS) 2024 Göteborgs stad samt Grant Thorntons antaganden och beräkningar

E. Beräkning – LSS 9:8, LSS 9:9 och SoL 7.1.2 (forts.)

Kommentarer – LSS-bostad enligt LSS 9:9 och 9:8 samt SoL 7.1.2

- Urvalet av ramavtal har gjorts genom en genomgång av ett tiotal ramavtal som samtliga bedömdes ha ungefär samma kostnadsnivåer där valet av det specifika ramavtalet som beräkningsunderlag gjordes utifrån att ramavtalet hade högst detaljnivå kopplat till nivåbedömning.
- Beräkning har gjorts utifrån Göteborgs stads ramavtal och tillhörande prismodell för bostad med särskild service (BmSS) 2024. Priserna har därefter justerats med OPI till 2022 års prisnivå för att vara jämförbar med övriga kostnadsberäkningar.
- Göteborgs stads ramavtal för bostad med särskilt service täcker såväl Gruppboende (9:9), Barnboende (LSS 9:8) och Särskilt boende SoL 7.1.2 men med olika basbelopp.
- Ramavtalet innefattar olika nivåer och bedömningar med en given skala vilket multipliceras med grundbeloppet (som är unikt för respektive insatstyp) och därefter resulterar i ett dygnspris.
- Antaganden som ligger till grund för beräkning:
 - Utifrån respektive scenario har antaganden gjorts om behovsnivå i en skala 0-10 inom nedan områden. Skalan som anges är:
 - 0 – Inget stöd
 - 2 – Påminnelse eller muntligt stöd
 - 4 – Stöd
 - 7 – Mer stöd
 - 10 – Stöd med allt
- De områden som beaktas är följande: Hygien, Kläder, Hushållets skötsel, Måltidssituationer, Kommunikation, Inköp/Ekonomi, Kontakt med habilitering/skola/sjukvård, Stöd vid aktiviteter utanför bostaden, Behov av tillsyn dagtid respektive nattid samt för Beteenden som kräver särskild uppmärksamhet. Vidare kan ytterligare poäng ges för personer som är hemma dagtid eller som har större HSL-behov.
- Antaganden för respektive område och person framgår av tabellen på sida 41 och har gjorts genom att efter bästa möjliga förmåga bedöma behov utifrån personbeskrivningarna och ramavtalets nivåbedömning.

F. Beräkning – Konsulentstött familjehemsvård

Beräkning – Konsulentstött familjehemsvård

	Lisa
Nivå 3, Kostnad per dygn	2 586
Inkomstbortfall om 50%, kostnad per dygn	822
1 extra psykologtimme, kostnad per dygn	44
6 avlastningsdygn/mån, kostnad per dygn	231
Omkostnadsersättning om 10%, kostnad per dygn	259
<hr/>	
Kostnad per dygn	3 942
Totalt kostnad per år	1 438 917

Källa: Göteborgs stads ramavtal IK22254

Kommentarer

- Beräkning har gjorts utifrån Göteborgs stads ramavtal för familjehemsvård från år 2022 där antaganden gjorts utifrån beskrivningar av behov samt genomsnittliga prisuppgifter från de 177 aktörer som lagt anbud i ramavtalet.
- Antaganden som ligger till grund för beräkning:
 - Nivå 3 (av tre nivåer totalt), vilket innebär att familjehemmets åtagande är mer långtgående. Förhållanden i denna nivå kräver ökade arbetsinsatser och kunskaper för familjehemmet. För Nivå 3 framgår att individen ofta har omfattande LSS-behov och där placeringen är så omfattande för familjehemmet att det kan vara svårt kan kombinera med ett förvärvsarbete på fulltid och ingen eller begränsad uppmärksamhet kan gå till något annat barn än det placerade.
 - Inkomstbortfall om 50% för en person i familjehemmet, då Lisa behöver omfattande stöd innan och efter skola.
 - 1 psykologtimme per månad.
 - 6 avlastningsdygn i månaden.
 - Omkostnadsersättning om 10% av grunddygnspriset, vilket är i linje med en högre nivå i SKRs rekommendation.
- Värt att nämna är att familjehemsvården i detta exempel förväntas kunna ta hand om barnet dygnet runt, vilket i praktiken sannolikt inte är möjligt. I praktiken kombineras denna insats ofta med viss personlig assistans, vilket inte har inkluderats i beräkningen.

G. Källor för övriga kostnadsberäkningar i alternativa insatser

Slutenvård

	Peter
Slutenvård, per dygn	9 996
Kostnad per år	3 648 540

Källa: SKRs KPP-databas

Hemtjänst i kombination med ledsagning och DV

	Maria
Kostnad för hemtjänst, per dygn	2 998
Kostnad för ledsagning, per dygn	403
Kostnad för DV, per dygn	606
Total kostnad per dygn	4 006
Totalt kostnad per år	1 462 270

Källa: Kolada och SKR

Kommentarer

Slutenvård

- För beräkning av kostnader för slutenvård har ett genomsnitt av kostnader inom slutenvård använts från SKRs KPP-databas. Samtliga kostnader avser 2022 års prisnivå.

Kombination av hemtjänst, ledsagning och hemtjänst

- För beräkning av hemtjänst i kombination med ledsagning och DV har genomsnittliga kostnader för svenska kommuner i Kolada använts för Daglig verksamhet. För Ledsagning och Hemtjänst har data från SKR använts. Samtliga kostnader avser 2022 års prisnivå.
- Att notera för insatsen Daglig verksamhet (DV) är att kostnaden baseras på en genomsnittlig årskostnad per brukare där det inte specificerats hur många timmar/dagar individen är på den dagliga verksamheten. Kostnaden bedöms däremot rimlig vid jämförelser av ramavtal och ersättningsprinciper i valfrihetssystem.
- För Hemtjänst har antaganden gjorts om att Maria har fyra dagsbesök på vardagar (a 45 min) och sex dagsbesök (a 45 min) under helger samt fyra nattbesök (tillsyn) alla dagar i veckan. Här har antagande också gjorts om att ytterligare besök per dygn skulle krävas, skulle Maria i praktiken inte bli beviljad hemtjänst utan snarare en boendeform då det blir en mer kostnadseffektiv insats
- För Ledsagning har antaganden gjorts om att Ledsagning sker två gånger om dagen till och från daglig verksamhet, fem dagar i veckan.

H. Definitioner

Definitioner

DV	Daglig verksamhet
CAGR	Genomsnittlig årlig tillväxttakt (<i>Compound Annual Growth Rate</i>)
EBIT	Rörelseresultat efter avskrivningar (<i>Earnings Before Interest and Taxes</i>)
MSEK	Miljoner SEK
Vårdföretagarna eller Bolaget	Vårdföretagarna

